

Cercetările arheologice preventive de la Slatina, str. Viorelelor, jud. Olt

Cristian Eduard ȘTEFAN*

Ion DUMITRESCU**

Aurelia GROSU***

Ioan Andi PIȚIGOI**

Abstract: *The rescue archaeological excavations made in 2019 at Slatina, Olt County, revealed the remains of some prehistoric settlements, Vădastra and Verbicioara type, but also of an Ipotești-Cândești (VI-VIIIth centuries AD) one. In this contribution we analyse the artifacts discovered as the result of the rescue excavations and their contexts, in our effort to complete the image of prehistoric and Ist Millennium habitat from Slatina and its surroundings.*

Rezumat: Cercetările arheologice preventive efectuate în anul 2019 în orașul Slatina, județul Olt, au scos la iveală resturile unor așezări preistorice de tip Vădastra și Verbicioara, dar și urmele unei locuiri Ipotești-Cândești (sec. VI-VIII p. Chr.). În această contribuție analizăm artefactele descoperite în urma cercetărilor arheologice și contextele lor, într-un efort de a completa imaginea habitatului preistoric și din mileniul I p. Chr. din Slatina și împrejurimile acesteia.

Keywords: Neolithic, Vădastra, Bronze Age, Verbicioara, Slatina, material culture.

Cuvinte cheie: neolitic, Vădastra, epoca bronzului, Verbicioara, Slatina, cultură materială.

◆ Introducere

În anul 2019 au fost efectuate cercetări arheologice preventive în municipiul Slatina (pl. I/1), pe str. Viorelelor, nr. 2C, pe locul unde urmează să se construiască un bloc de locuințe cu locuri de parcare și spații verzi și care se afla în zona de protecție a sitului Slatina-str. Pitești¹.

Strada Viorelelor este dispusă paralel cu str. Pitești și se află pe terasa ce se înalță imediat la est de grădinile care coboară spre str. Pitești, pe malul stâng al pâraului Sopot (pl. I/2, nr. 1). Până la momentul efectuării cercetărilor arheologice din str. Viorelelor (nr. 2C) în Slatina nu erau consemnate descoperiri arheologice. În schimb, era cunoscut faptul că în anii '70 ai secolului trecut pe terenurile de la est de stradă s-a depus material rezultat din excavările făcute cu ocazia construirii blocurilor de locuințe GA1-GA4, în spatele cărora se află perimetrul investigat arheologic.

* Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, Academia Română, Calea 13 Septembrie, nr. 13, 050711, București, România; cristarh_1978@yahoo.com.

** Muzeul Județean Argeș, str. Armand Călinescu, nr. 44, 110047, Pitești, România; ion_dumitrescu09@yahoo.com; andi_piti66@yahoo.com.

*** Cercetător independent, Slatina, România; aureliagrosu1952@yahoo.com.

¹ Cercetările arheologice au fost întreprinse de către o echipă din care au făcut parte Ion Dumitrescu, Ioan Andi Pițigoi, Marius Păduraru, Cornel Popescu (Muzeul Județean Argeș) și Aurelia Grosu (Muzeul Județean Slatina), sub conducerea științifică a lui Dragoș Măndescu (Muzeul Județean Argeș).

Situl arheologic Slatina este situat pe terasa stângă a pârâului Sopot, urmând traseul străzii Pitești, delimitat la vest de biserica Sopot și la nord-est de fostul han Cireașov². Această delimitare este relativă și se bazează pe materialul arheologic recuperat până în prezent, provenit din descoperiri îndeosebi întâmplătoare. În mare parte, situl este acoperit de locuințe individuale ridicate la baza terasei, pe str. Pitești, și de cartierul de blocuri Crișan II, situat pe str. Cornișei, construit în anii '70 pe platoul terasei Sopotului. Suprafața cuprinsă între frontul locuințelor de pe str. Pitești, una dintre cele mai vechi artere din Slatina, și frontul blocurilor-turn de pe str. Cornișei este ocupată de grădinile locuitorilor dispuse pe panta terasei și la marginea terasei de diverse construcții cu caracter utilitar (îndeosebi garaje). Descoperirile realizate de-a lungul anilor din diferite puncte ale zonei indică prezența unor niveluri de locuire din neolitic până la consemnarea Slatinei în documentele medievale. Punctul Str. Viorelelor, nr. 2C se află în spatele blocurilor de locuințe GA4 și GA3, pe terasa ce se dezvoltă la vest de acestea, perimetrul fiind situat chiar pe marginea terasei.

◆ Istoricul cercetărilor

Situl arheologic Slatina a fost identificat în, anii '50 ai secolului trecut, ca urmare a unor cercetări de suprafață efectuate de Mihail Butoi în grădinile unor locuitori de pe str. Pitești, finalizate cu recuperarea unui bogat inventar arheologic, în special ceramică, aparținând culturilor Vădastra, Coțofeni, Glina, Verbicioara și La Tène (D. Berciu, M. Butoi 1961, p. 139-143; M. Butoi 1999, p. 24-27).

Pentru a se obține informații științifice mai concludente s-au întreprins cercetări arheologice în grădinile locuitorilor Alexandrina Bălănescu și Marin Mincu. Săpăturile de pe terenul Alexandrinei Bălănescu au permis identificarea urmelor unei locuințe incendiate aparținând culturii Vădastra, la numai 0,10-0,15 m adâncime, parțial afectată de lucrările agricole. Din perimetrul locuinței s-au recoltat numeroase fragmente ceramice Vădastra, dintre acestea fiind întregite două vase decorate în tehnica inciziei și exciziei. Au mai fost recuperate și alte fragmente ceramice, dintre care menționăm unele aparținând unei străchini cu pereți oblici, ornamentată pe suprafața interioară cu motive meandrice și benzi umplute cu puncte, precum și o greutate pentru plasa de pescuit modelată din lut ars, decorată cu incizii adânci (D. Berciu *et alii* 2010, p. 8-9; C.E. Ștefan 2015, p. 127-138).

Pe terenul deținut de Marin Mincu s-a efectuat un sondaj restrâns în scopul definirii orizontului Verbicioara, sesizat la suprafața solului prin descoperiri întâmplătoare. S-a confirmat că aria culturii Verbicioara s-a extins și la est de râul Olt și că în situl arheologic Slatina există un orizont aparținând unei fazei târzii a acestei culturi (M. Butoi 1999, p. 24).

Construirea blocurilor de locuințe pe platoul terasei Sopotului, de-a lungul str. Cornișei, a distrus o bună parte din situl arheologic Slatina. În urma supravegherii săpăturilor pentru fundațiile blocurilor-turn s-au salvat numeroase obiecte (fragmente ceramice, unelte de piatră, os, metal, arme, plastică antropomorfă și zoomorfă) din diferite epoci istorice, inclusiv din culturile medievale timpurii Ipotești-Cândești și Dridu.

Dintre descoperirile mai importante amintim mormântul de incinerare din epoca fierului aparținând unui războinic, având în vedere că în urna funerară a fost depusă o sica, armă cu lama curbă caracteristică populației nord tracice pe o perioadă îndelungată de timp (M. Butoi 1999, p. 25).

² Lista Monumentelor Istorice, MO nr. 646 bis/16/07/2004, Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2.314/2004, vol. III, București, 2004, p. 1857, poz. 4-9.

În anul 1997 s-a efectuat un sondaj arheologic în fața ultimului bloc turn de pe strada Cornișei. Realitățile locului au constrâns cercetarea, putând fi deschisă doar o casetă cu dimensiunile de 2,10 x 1,70 m. Caseta săpată până la 1,20 m adâncime a permis recuperarea unui interesant material ceramic constând în cinci vase aparținând culturii Vădastra. Forma vaselor (o „fructieră”, o cupă, două castroane, o „amforă”), decorul executat în tehnica exciziei adânci, cu urme de incrustație cu substanță albă, alternanța motivelor geometrice combinate cu suprafețe lustruite până la *metalizare*, indică cel mai probabil o depunere specială (A. Grosu 2004, p. 11, nr. cat. 158, 160, 163). Cu prilejul unor lucrări de extindere la Spitalul Județean s-au recuperat două cești globulare, cu toarte supraînălțate, specifice culturii Verbicioara (D. Berciu 1976, p. 177, fig. 3/2, 8/1).

Din cele expuse mai sus rezultă că majoritatea descoperirilor aparținând sitului arheologic Slatina provine din supravegheri arheologice și cercetări de suprafață. Lipsa unei cercetări sistematice coerente care să permită identificarea structurilor și complexelor arheologice, distribuția lor spațială, observații stratigrafice, raporturile dintre orizonturile de locuire, a prejudiciat cunoașterea mai aprofundată a habitatului preistoric și medieval timpuriu din zona Slatinei.

◆ Metoda de cercetare și stratigrafia generală a sitului

În momentul începerii propriei cercetări, o suprafață de circa 300 mp era deja excavată în sectorul estic al proprietății până la adâncimea de 1,60-1,70 m, spațiu delimitat la est de str. Viorelelor, iar la vest de o conductă magistrală dezafectată. Pe profilurile de vest și de sud ale suprafeței excavate s-a observat prezența unui nivel de depunere modernă cu grosimea de 1,40-1,50 m sub care era vizibil stratul arheologic. Față de trama stradală actuală terenul era mai înălțat cu circa 1,70-1,90 m. După degajarea nivelului de depunere modernă, au fost trasate șapte suprafețe cu lungimea de 27 m și lățimea de 4 m, cu martori de 1 m între ele. Prima suprafață (S. I) a fost trasată la 1 m față de limita sudică a proprietății, iar în partea de nord S. VII a fost extinsă cu încă 3 m spre nord. Limita nordică a extinderii suprafeței a avut un traseu paralel cu cel al limitei de proprietate, suprafața rezultată, de circa 47 mp, având formă relativ triunghiulară. Limitele vestice ale suprafețelor au fost fixate în zona în care panta se acutizează foarte mult (pl. II).

Înainte de a prezenta stratigrafia sitului, facem precizarea că zona cercetată a fost afectată de o serie de intervenții antropice. În primul rând, în anii '70 ai secolului trecut, dar probabil și ulterior, pe suprafața perimetrului cercetat a fost depozitat un strat consistent de moloz rezultat din demolările făcute cu ocazia construirii blocurilor de locuințe GA aflate la vest de strada Viorelelor. La vremea respectivă, terenul cobora mult către vest, panta având un unghi de circa 15°, iar la circa 40 m de trama stradală, acest unghi se accentua și mai mult, zona de la vest de perimetru având aspectul unei văi naturale. Depunerea a făcut ca terenul să fie mai ridicat în raport cu trama stradală actuală. În nivelul de depunere modernă a fost găsită și o monedă de 25 bani emisă în anul 1982 (în S. I, caroul 10, -1,60 m).

La aceasta se adaugă și faptul că perimetrul este traversat în partea de est de un șanț cu lățimea de 0,50 m în care este implantat un cablu electric și de o conductă magistrală dezafectată. Șanțul în care era implantat cablul electric era acoperit cu cărămizi, iar traseul său orientat relativ nord-sud pornește din S. III și se continuă până la limita nordică a proprietății, fiind intersectat și în S. IV, V, VI și VII. Șanțul a fost săpat anterior anilor '70, el aflându-se la circa 0,80 m sub nivelul de depunere modernă, fiind săpat în sedimentul galben roșiatic (steril arheologic).

Traseul conductei magistrale dezafectate se află la circa 7-8 m vest de limita estică a proprietății. Conducta are diametrul de 0,60 m, iar șanțul în care a fost introdus avea o lățime de 2,50 m și urma un traseu paralel cu al străzii Viorelelor, traversând de la sud la nord întregul perimetru cercetat arheologic. Pe profilul sudic al S. I se observă că șanțul ei a fost săpat în depunerea modernă, fără a atinge nivelul arheologic, pentru ca în S. III, să străpungă stratul arheologic, în unele puncte ajungând până în sedimentul galben (steril din punct de vedere arheologic).

În fine, o suprafață de circa 200 mp, între limita estică a proprietății și traseul conductei a fost săpată anterior demarării cercetărilor arheologice până la adâncimea de 1,60-1,70 m, așa încât de la metrul 20 al suprafețelor, către est, stratul arheologic este aproape absent.

Pe profilul sudic al S I, unde am păstrat nivelul de depunere modernă avem următoarea situație stratigrafică:

- 0-0,15/0,20 m – strat vegetal: sediment de culoare brună.
- 0,15/0,20-1,40/2,30 m – nivel de depunere modernă compus din pământ, nisip, moloz, plăci de beton și resturi provenite de la construcții (depunerea modernă măsoară între 1,50 și 2,30 m).
- 1,40/2,30-1,55/2,50 m – sediment de culoare castanie, relativ sărac în materiale arheologice. În el sunt prezente fragmente ceramice din epoca bronzului, cu totul sporadic și fragmente de ceramică Chilia-Militari (stratul are o grosime maximă de 20 cm). El marchează locuirea din epoca bronzului (cultura Verbicioara).
- 1,55/2,50-2,00/2,80 m – sediment de culoare neagră, cu multă ceramică, chirpici, de aceea în profil apare mult mai pigmentat față de acela din epoca bronzului.

Pe martorii celorlalte suprafețe a fost păstrat din depunerea modernă numai un strat cu o grosime ce a variat între 0,10 și 0,60 m. Pe profilele S. II, III și IV secvența stratigrafică nu este diferită de aceea conservată pe profilul sudic al S. I.

În S II, nivelul din epoca bronzului este mai consistent, grosimea sa variind între 0,10 și 0,30 m, pe anumite porțiuni ea atinge 0,40 m, cu precădere în partea de vest a suprafeței. Este o caracteristică observată și în cazul nivelului din neolitic (cultura Vădastra). Secvența stratigrafică se prezintă astfel:

- 0-0,10/0,50 m – strat de depunere modernă;
- 0,10/0,50-0,20/0,90 m – sediment de culoare castanie (nivel epoca bronzului);
- 0,20/0,90-0,50/1,30 m – sediment de culoare neagră eterogen (nivel neolitic, Vădastra).
- 0,50/1,30-0,75/1,60 m – sediment galben roșiatic, steril arheologic.

În S. III și S. IV, nivelul din epoca bronzului are o grosime ce variază între 0,10 și 0,25 m, cel din neolitic măsurând 0,20-0,40 m.

În S. III, secvența stratigrafică este următoarea (profilul nordic):

- 0-0,10/0,50 m – strat de depunere modernă;
- 0,10/0,50-0,20/0,75 m – sediment de culoare castanie (nivel epoca bronzului);
- 0,20/0,75-0,50/1,15 m – sediment de culoare neagră eterogen (nivel neolitic, Vădastra).
- 0,50/1,15-0,75/1,40 m – sediment galben roșiatic, steril arheologic.

În S. IV, secvența stratigrafică este următoare (profilul nordic):

- 0-0,10/0,75 m – strat de depunere modernă;
- 0,10/0,75-0,20/0,95 m – sediment de culoare castanie (nivel epoca bronzului);
- 0,20/0,95-0,40/1,50 m – sediment de culoare neagră pigmentat (nivel neolitic, Vădastra).

- 0,40/1,50-0,70/1,80 m – sediment galben roșiatic, steril arheologic.

În S. V, pe profilul nordic, secvența stratigrafică se prezintă astfel:

- 0-0,10/0,25 m – strat de depunere modernă;
- 0,10/0,25-0,25/0,40 m – sediment de culoare castanie (nivel epoca bronzului);
- 0,25/0,40-0,50/0,90 m – sediment de culoare neagră eterogen (nivel neolitic, Vădastra).
- 0,50/0,90-0,70/1,50 m – sediment galben roșiatic, steril arheologic.

În S. VI (profilul nordic), carourile 1-3, depunerea modernă suprapune un strat de culoare brună, între -0,10 și -0,60 m, la est de caroul 3, stratul arheologic este relativ subțire (0,25 m), și se îngroașă în zona locuinței **L2** atingând 0,40 m. Nivelul din epoca bronzului este absent.

În concluzie, nivelul din epoca bronzului este mai subțire atingând în medie 0,20 m, iar cel din neolitic este mai consistent și mai bogat în materiale, având o grosime de circa 40 cm.

◆ Descrierea complexelor

În cele șapte suprafețe au fost cercetate un număr de 15 complexe (pl. II), care vor fi descrise sintetic în cele ce urmează.

Complexul 1 reprezintă o groapă pe care am denumit-o **GR. 1** (pl. V/1). Aceasta a fost descoperită în S. I, c. 3A, la cota -1,56 m, în sedimentul galben (steril arheologic); avea un profil tronconic, iar în plan era ovală, orientată relativ NV-SE, cu dimensiunile de 1,40 x 1,10 m; fundul era plat, având un diametru de 0,76 m. Groapa se adâncea în sedimentul galben 0,60 m, iar în umplutură conținea un pământ brun negricios, fără alte materiale arheologice. Faptul că a apărut pe aceeași curbă de nivel, în aceeași secțiune și la aproximativ aceeași adâncime cu locuința de suprafață **L1**, ne îndreptățește să o plasăm în rândul gropilor vădăstrene.

Complexul 2 reprezintă o locuință de suprafață denumită convențional **L1** (pl. III/1-2). Aceasta a fost descoperită în S. I, c. 12-13, la adâncimea de 1,65 m, iar raportat la nivelul de depunere modernă la 0,20-0,30 m sub acesta. *Amprenta* locuinței de formă relativ trapezoidală era marcată de un nivel consistent de chirpici și ceramică cu grosimea maximă de 0,20 m. O parte din locuință intra în profilul sudic al Suprafeței I. De la acesta către nord *amprenta* a fost identificată pe o lungime de 2,90 m, iar în lățime măsura 2,10 m. Materialul arheologic rezultat constă din câteva fragmente de lame de silex, precum și ceramică. Se remarcă un vas Vădastra, cu decor excizat, din pastă fină, neagră. După demontarea stratului de chirpici și ceramică nu au fost sesizate urmele unei podele sau ale unor gropi de par, structura aflându-se direct pe solul steril din punct de vedere arheologic.

Complexul 3 reprezintă o groapă, denumită convențional **GR. 2** (pl. VII/2), și a fost descoperită în S. II, c. 7AB-8AB, la adâncimea de 0,70 m în sedimentul galben (steril arheologic). Groapa avea în plan formă ovală, era orientată relativ V-E, cu dimensiunile de 1,90 m x 1,20 m. În secțiune, groapa avea formă de sac, cu deschidere mai largă la gură și relativ tronconică, după care, de la adâncimea de 0,40 m față de nivelul la care a fost descoperită, peretele ei prezenta o alveolare, de aici aspectul de sac. Adâncimea păstrată a fost de 0,70 m. La gură, în partea superioară a gropii, în partea de est a ei, este vizibilă o alveolare de formă circulară cu diametrul de 0,60 m. În plan, zona aceasta este mai amestecată, în umplutura ei distingându-se mici fragmente de chirpici. Această alveolare, denumită de noi **GR. 2a** se adâncește cu 0,25 m față de nivelul la care a fost identificată. De asemenea, în profil se constată o diferență de textură a solului. Prin urmare groapa în formă de sac pare a tăia **GR. 2a**. Umplutura gropii în formă de sac a constat din fragmente ceramice, unele dintre ele cu brâu

alveolar, cu mult nisip în compoziție, specifice epocii bronzului (cultura Verbicioara), oase de animale (două mandibule, o vertebră, părți din oasele membrelor), un fragment de topor de piatră (partea activă) și chirpici.

Complexul 4 reprezintă tot o groapă denumită de noi **GR. 3** (pl. VII/3). Aceasta a fost descoperită în S. II, c. 12-13B, la cota -0,35 m, cu o formă circulară în plan, iar diametrul măsura 1,10 m la gură și 0,70 m în bază. În secțiune, groapa avea formă tronconică. Umplutura ei conținea câteva oase de animale și ceramică foarte fragmentată, din pastă grosieră, cu nisip în compoziție. Între fragmentele ceramice distingem un mic profil, buza sub care apare un brâu alveolar, un alt fragment lucrat la mână, cu fund inelar. Toate acestea sunt elemente care permit datarea complexului în epoca bronzului, cultura Verbicioara.

Complexul nr. 5 reprezintă o vatră cu gardină – **Vatra 1** (pl. VIII/1, 2). Ea a fost identificată în S. II, c. 4A, la adâncimea de 1,15 m, fiind amenajată direct pe nivelul steril (de culoare galben roșiatic). Vatra era orientată relativ N-S, avea formă ovală, cu gura orientată spre sud, iar dimensiunile ei erau de 0,65 x 0,50 m; vatra propriu-zisă avea o grosime de 3 cm, iar pereții gardinei aveau o înălțime de 8 cm. În partea de nord, peretele gardinei era prăbușit, iar în partea de sud se putea observa o mică groapă de acces cu dimensiunile de cca. 0,40 x 0,50 m. Atât vatra propriu-zisă, cât și pereții gardinei erau realizați din lut. Interiorul era umplut cu sediment negru, fără alte resturi. În fața vetrei erau împrăștiate pietre de dimensiuni medii (șase la număr). De asemenea, tot în jurul vetrei se aflau fragmente ceramice. Un fragment era lipit pe peretele vestic al gardinei, în exteriorul ei. El era realizat din pastă grosieră cu pietricele și fragmente de ceramică pisată în compoziție. Un fragment din pastă similară s-a aflat la 0,20 m sud de vatră. După forma complexului și ceramica lipită de acesta îl putem plasa în sec. VI-VII p. Chr. (Ipotești-Cândești).

Complexul 6 reprezintă tot o vatră cu gardină. Aceasta a fost denumită **Vatra 2** (pl. VIII/1, 3) și a fost descoperită în S. II, c. 8, -0,40 m și în martorul nordic al suprafeței. În profil s-a observat că vatra propriu-zisă, precum și pereții gardinei, aveau o grosime de 3 cm, erau realizați din lut, iar unul dintre pereții gardinei (cel vestic) era ușor aplecat spre exterior, în timp ce peretele estic era înclinat spre interior. Spațiul dintre pereții gardinei era umplut cu pietre de dimensiuni medii, aspect observat și în momentul demontării martorului. Pereții gardinei aveau o înălțime de 10-11 cm, cea mai mare parte a vetrei aflându-se sub martor. După demontarea acestuia s-a observat că vatra era orientată relativ N-S, peretele nordic era relativ drept, la fel și pereții de la est și vest, cu colțurile rotunjite. Și în acest caz, vatra a fost amenajată direct pe sedimentul galben roșiatic (steril arheologic). Complexul poate fi plasat în sec. VI-VII p. Chr. (Ipotești-Cândești).

Complexul 7 reprezintă o groapă, denumită convențional **GR. 4** (pl. V/2). Ea a fost identificată în S. III, c. 7B, -0,78 m, în sedimentul galben; avea o formă tronconică, iar în plan era circulară, cu diametrul de 1,10 m, iar spre bază se îngusta, măsurând numai 0,65 m. A fost găsită în pământul galben și se adâncea cu 0,60 m. Groapa a fost umplută cu sediment de culoare brună, ceramică și chirpici. Materialul ceramic, în totalitate specific culturii Vădastra, este fragmentar și provine de la mai multe vase.

Complexul 8 reprezintă un bordei (**B1**) și a fost descoperit în S. III, c. 3-5B continuându-se și în S. IV, carourile 3-5A, la cota -1,00 m, în stratul de sediment galben, steril arheologic (pl. VII/1). Bordeii are o formă relativ rectangulară, cu colțurile rotunjite și laturile de nord și vest mai arcuite și este orientat relativ V-E. Pe direcția V-E bordeiul măsoară 4,60 m, iar pe direcția N-S are 4 m. În solul steril avansa până la 0,40 m în adâncime. Materialul arheologic recuperat din umplutura bordeiului constă din ceramică, o greutate de război de țesut, câteva oase de animale și bulgări de chirpici. Între fragmentele ceramice, se distinge o ceașcă cu două toarte

supraînălțate și protome, cu decor realizat din linii realizate prin împunsături succesive. Piesa se afla pe „podeaua” bordeiului. Pe lângă acestea au mai apărut: toarte, fragmente din diverse vase cu brâu alveolar, cu anse, toate acestea asigurând datarea complexului în epoca bronzului (cultura Verbicioara).

Complexul 9 reprezintă o groapă denumită convențional **GR. 5** (pl. V/3). Aceasta a fost identificată în S. V, c. 7A, la cota -0,60 m, în sedimentul galben și avea o formă tronconică, fiind circulară în plan, cu diametrul de 1,70 m la gură și de 1,20 m la bază. Se adâncea 0,60 m în sedimentul galben. Materialul găsit în interiorul gropii a fost foarte sărac, constând din fragmente dintr-o lipitură de perete și un fragment ceramic de mici dimensiuni. Dată fiind această situație, complexul poate fi încadrat în cultura Vădastra în urma analizării fragmentului ceramic.

Complexul 10 a apărut la 0,80 m est față de **GR. 5** și a reprezentat tot o groapă denumită convențional **GR. 6** (pl. V/4). Aceasta fost descoperită în stratul de sediment galben, la adâncimea de 0,45 m (S V, c. 8A), avea formă de sac, circulară în plan, cu diametrul de 1,56 m la gură și 1,40 m la bază, care era ușor albiat. De la nivelul de identificare se adâncea cu 0,70 m. Umplutura conținea puțin material, câteva fragmente ceramice și o așchie de silex. Fragmentele ceramice respective indică apartenența gropii la cultura Vădastra.

Complexul 11 a s-a conturat în S. VI, c. 7A, la cota -0,70 m, lipit de profilul sudic al suprafeței și reprezintă o groapă, denumită de către noi **GR. 7** (pl. V/5). Ea avea formă relativ cilindrică, fiind în plan ușor ovală și a fost surprinsă în sedimentul galben, în adâncime măsurând 0,60 m. Umplutura și inventarul ei par a indica o depunere specială. Pe fundul gropii, în partea ei de sud, au apărut: o figurină antropomorfă fragmentară redând o siluetă feminină, un pahar întreg, pietre, oase și o greutate de război de țesut. În umplutură au fost observate cenușă, oase de animale (cervidee), iar în partea superioară au fost depuse pietre, o piesă din gresie, oase de animale, un fragment dintr-un vas bitronconic și alte fragmente ceramice. Remarcăm, de asemenea, prezența a doua astragale, unul dintre acestea fiind ars. Tot în umplutura gropii au fost găsite un plantator din corn de cerb și un pistil. Deoarece fundul gropii este mai larg, pereții sunt ușor oblici. Groapa nu prezintă urme de ardere, depunerea fiind făcută direct pe nivelul steril. Ceramica permite atribuirea acestui complex culturii Vădastra.

Complexul 12 reprezintă o locuință de suprafață – **L2** (pl. IV/1, 2). Locuința a apărut în S. VI, c. 10B-11B, dar continua și în S. VII, c. 10A-11A. Nivelul ei superior a fost deranjat de șanțul conductei magistrale, care trecea pe deasupra acesteia. Cea mai mare parte a nivelului compus din chirpici și ceramică care marca *amprenta* locuinței era acoperit de un pământ mâlos. După îndepărtarea acestui strat, a apărut un nivel compus din ceramică și chirpici. Clar s-au conturat doar limitele de nord și de est ale locuinței, fapt ce a permis și aprecierea dimensiunilor acesteia. Astfel, latura nordică a locuinței măsura 3,40 m, iar cea estică 4,15 m. Colțul sud-vestic al acesteia a fost afectat probabil de intervenții moderne, locuința fiind orientată relativ Nord-Sud. Pe nivelul constând din ceramică și chirpici au apărut trei topoare plate, două spre latura estică a locuinței și un altul către latura vestică. Tot către latura vestică s-a găsit și o figurină antropomorfă de lut. După degajarea porțiunii din locuință (din sud) aflată în S. VI, s-a observat că nivelul acesta cu ceramică și chirpici măsura circa 25 de cm. Tot în aceasta porțiune, la adâncimea de 0,40-0,50 m, câteva fragmente ceramice aflate în zona colțului de sud-est al locuinței ar putea indica nivelul podelei locuinței.

În partea de nord a locuinței, din martorul dintre S. VI și S. VII a fost cruțată numai o porțiune lată de 0,30 m. La nord de acest martor, la adâncimea de 0,55 m, a fost observată o depunere de circa 10 cm. Ea depășește, mai ales spre nord, limitele locuinței și are aspectul

unei ușoare alveolări. Date fiind aceste particularități, am considerat această structură un complex aparte, pe care l-am denumit convențional *complexul nr. 13*. În această depunere au apărut: fragmente de vase sparte pe loc, o râșniță întreagă, un frecător, oase de animale și un topor plat. Prezența râșnițelor și a oaselor de animale ar putea să indice o **arie de activitate** legată de locuință. Materialul descoperit în complexele 12 și 13 este de factură Vădastra.

După degajarea depunerii și răzuirea porțiunii de la sud de martor s-a conturat o groapă mare, de formă relativ ovală, pe care am denumit-o *complexul nr. 14*, iar la 40 cm est față de ea se afla o a doua groapă cu diametrul de 0,60 m, *complexul nr. 15* (**GR. 8**). Ambele complexe s-au conturat la adâncimea de 0,60-0,65 m (pl. VI). Groapa de mari dimensiuni – *complexul 14* are dimensiunile de circa 3 x 2 m și este posibil să reprezinte un bordei (**B2**). Partea de la sud de martor este mai adâncită fundul ei, ușor albiat, aflându-se la cota -1,15 m. La nord de martor, fundul gropii apare la adâncimea de 0,99 m. Inventarul recuperat din complex a fost relativ bogat: castroane, boluri, unele cu decor lustruit, fragmente de vase cu decor incizat. Între acestea, cinci fragmente de mai mari dimensiuni provin de la un singur vas. Pe peretele bordeiului, la sud de martor, a fost găsit un topor plat. Ceramica permite atribuirea acestui complex culturii Vădastra.

Complexul 15 reprezintă o groapă (**GR. 8**) de mici dimensiuni (0,50 x 0,60 m), nu foarte adâncă, începând de la cota -0,50 m. Stratigrafic, Gr. 8 se află în relație cu *complexul 14* și se prezintă ca o albiere în sedimentul galben, având o umplutură de culoare castanie. Ambele pornesc din stratul de culoare galben verzui, care este suprapus de nivelul locuinței **L2**. Stratul de culoare galben verzui este relativ subțire, măsurând maxim 0,20 m, iar după materialul descoperit poate fi atribuită tot culturii Vădastra. Cronologic, complexele 14 și 15 (**bordeiul B2** și **GR. 8**) par a fi contemporane și ușor anterioare complexelor 12 și 13 (**locuința L2** și **aria de activitate**).

Pe lângă aceste complexe, în strat au apărut și câteva fragmente ceramice lucrate la roată din pastă cenușie și un picior de amforetă (ulcior) de factură romană. Fragmentele din pastă cenușie sunt specifice culturii Chilia-Militari.

◆ Cultura Vădastra

Ceramica

În urma analizării unui număr de 1587 de fragmente ceramice au rezultat 16 tipuri de vase (amfore, boluri, capace, castroane, cești, cupe, cupe cu picior, farfurii, oale, pahare, străchini, ulcioare, vas cu tub de scurgere, vase de provizii, vase miniaturale, vas-strecurătoare). Un procent important din totalul fragmentelor ceramice nu a putut fi atribuit unui tip anume din cauza gradului prea mare de fragmentare (fig. 1). Dacă facem abstracție de câteva tipuri reprezentate printr-un singur exemplar sau cu o frecvență foarte redusă suntem foarte aproape de tipologia propusă relativ recent pentru Măgura-Buduiasca (L. Thissen 2013, p. 49-50, tab. 12).

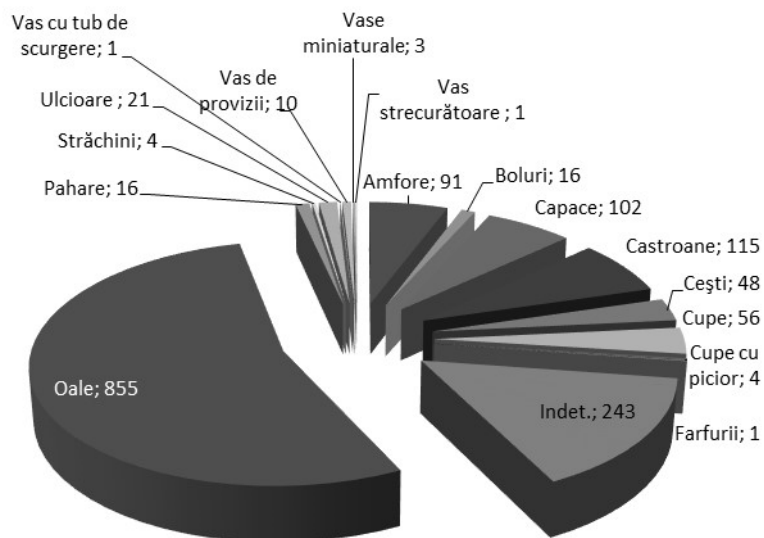

Fig. 1. Cultura Vădastra. Tipuri de vase.
Vădastra culture. Vessel types.

Circa un sfert din numărul de vase vădăstrene analizate au decor (fig. 2), situație similară cu cea de la Romula (C.E. Ștefan 2019, p. 21, fig. 2). Tipurile de ornamente identificate fiind specifice culturii Vădastra, și anume alveolele sub buză, benzile cu împunsături (decorul de tip Vinča), canelurile, creștăturile sub buză, excizia simplă sau umplerea cu pastă albă (uneori în combinație cu decorul de tip Vinča), inciziile și nervurile în relief (fig. 3).

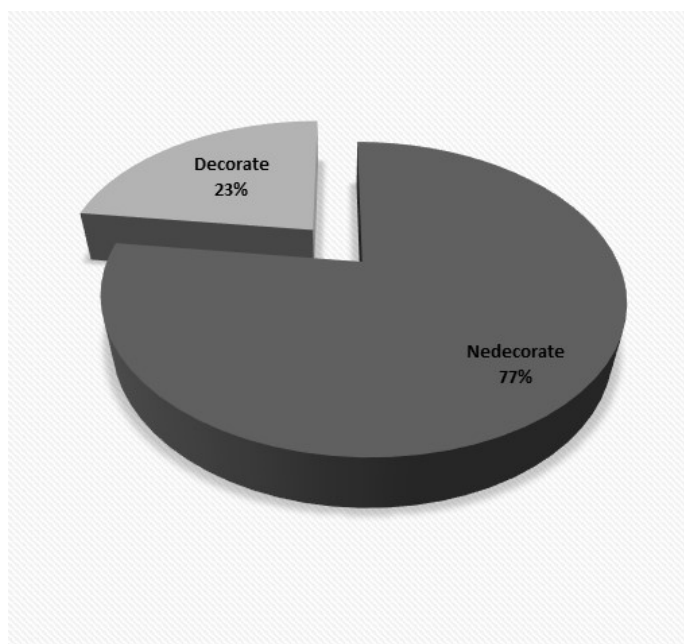

Fig. 2. Cultura Vădastra. Prezența/absența decorului pe vase.
Presence/absence of decoration on vessels.

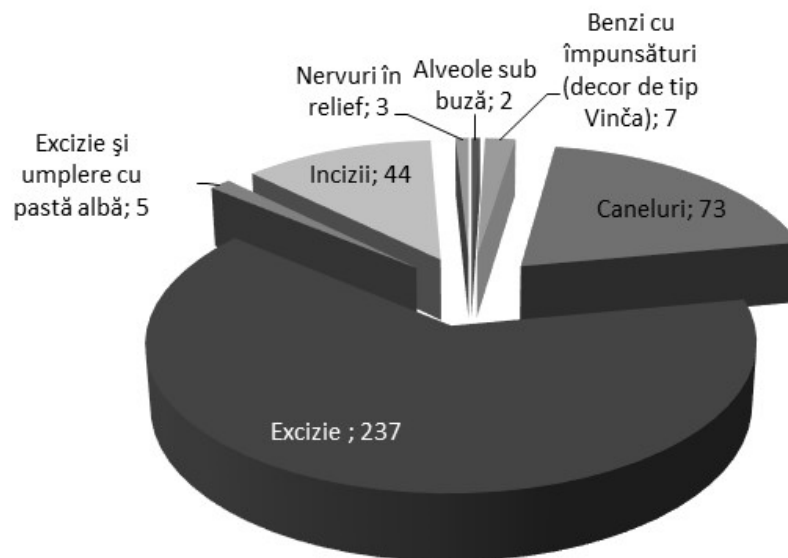

Fig. 3. Cultura Vădastra. Tipuri de decor.
Vădastra culture. Ornament types.

Amforele (pl. IX/1-2; X/1-4; XVIII/15-22; XXVI/1) au o frecvență relativ redusă și se împart în două categorii: vase mari, pântecoase, excizate și recipiente cu volum mai mic, în general nedecorate (excepție făcând două exemplare cu nervuri în relief). Au diametrul gurii între 8 și 26 de cm, în general păstrându-se partea superioară a vasului, ruptura fiind prezentă în zona punctului de inflexiune dintre gât și corp. Rolul lor era cel mai probabil cel de stocare și/sau transportului de alimente sau lichide.

Bolurile (pl. X/5-9; XIX/1-8) au diametrul gurii între 11 și 17 cm și o arcuire pronunțată a profilului. În general sunt nedecorate și au o prezență redusă, fiind utilizate la servirea hranei.

Capacele (pl. IX/3; X/10-14; XI/1-13; XII/1-5; XIX/9-19; XX/1-3; XXVI/2, 8, 12-14; XXVIII/8) au o prezență relativ redusă în totalul tipurilor și diametrul gurii cuprins între 12 și 38 de cm. Aproximativ o treime dintre ele au diametrul gurii de 26 de cm, ceea ce pune problema unei oarecare standardizări a producției. Prezintă diferite tipuri de decor, unele dintre exemplare fiind ornamentate la interior și exterior, altele fiind și/sau lustruite. O situație deosebită o întâlnim la piesa de la pl. XI/13-13a unde se pot observa clar urmele de pictură roșie (probabil ocru).

Castroanele (pl. XII/6-9; XX/4-10; XXVII/1-2) au aceeași frecvență ca amforele și capacele și diametrul gurii cuprins între 12 și 38 de cm. Cele decorate prezintă în general caneluri oblice, verticale sau orizontale, dar și diverse combinații între acestea, iar o parte mai mică din totalul lor, excizie. O parte însemnată dintre ele are două sau patru proeminențe semisferice, dispuse

simetric pe diametrul maxim. Cel mai probabil erau utilizate la servirea/transportul hranei solide.

Ceștile (pl. XIII/1-9; XXI/1-12; XXVII/3-9) au diametrul gurii cuprins între 8 și 14 cm, o frecvență redusă, iar decorul constă mai ales din caneluri oblice. Foarte multe dintre exemplare sunt lustruite pe ambele părți, ceea ce constituie un indiciu puternic pentru folosirea lor la servitul lichidelor. În general au formă bitronconică, dar sunt și exemplare cu profilul în formă de „S” sau „C”.

Cupele (pl. XIII/12-14; XXI/13-18) au diametrul gurii cuprins între 12 și 20 de cm, cele mai multe dintre exemplare fiind lustruite și decorate cu caneluri oblice. Au profilul elegant, în forma literei „S”, proeminente semisferice pe diametrul maxim și erau folosite cel mai probabil pentru servitul lichidelor, fiind lustruite la interior (uneori și la exterior). *Cupele cu picior* (pl. XX/11-13) sunt prezente prin patru exemplare, trei dintre ele în bordeiul B2 și unul în locuința L2. Au profilul elegant, sunt puternic lustruite, dar se păstrează numai partea inferioară. Cel mai probabil erau folosite tot pentru servitul lichidelor.

Oalele (pl. IX/4-9; XIV/1-12; XV/1-12; XVI/1-8; XXII/1-12; XXIII/1-10; XXIV/1-14; XXV/1-8; XXVI/3-5, 7; XXVII/10-15; XXVIII/9-15; XXIX/1-4) reprezintă cel mai consistent procent (peste jumătate) din totalul recipientelor. Au diametrul gurii între 12 și 56 de cm, în general sunt netezite și nedecorate. Majoritatea are profilul drept sau în forma literei „C”, mai rar evazat și erau folosite la gătit și/sau transportul hranei. Un indiciu important că erau utilizate la gătit îl constituie urmele prezente pe interiorul pereților observate la câteva exemplare (pl. XX/3a, 9a), care sunt tipice pentru acest tip de activitate (J.M. Skibo 2013, p. 63-110). Alte exemplare au urme de împletituri pe bază, de mai multe tipuri (pl. XIV/12; XV/12; XXII/12; XXIII/3-6; XXV/1-2; XXIX/3), ceea ce ne arată unul din pașii urmați în lanțul tehnologic de producere a ceramicii (C.E. Ștefan 2018a, p. 15-26).

Paharele (pl. XXI/19-22; XXVII/17, 18) sunt prezente în număr mic și au diametrul gurii cuprins între 8 și 14 cm. În general sunt lustruite și nedecorate, cu o singură excepție (pl. XXI/22), îndeplinind probabil același rol ca și ceștile.

Străchinile (pl. XVI/9-12; XVII/1-2) au diametrul gurii între 16 și 40 de cm și sunt foarte puțin frecvente. În general sunt netezite și nedecorate, fiind folosite la servitul/transportul hranei. Iese în evidență exemplarul fragmentar de la pl. XVI/9 care are o siluetă umană stilizată în interior (decor de tip Vinča). Probabil vasul respectiv avea (și) o funcție de etalare în cadrul comunității respective, analogiile pentru acest tip de reprezentări fiind destul de rare. În literatură am găsit un exemplar asemănător, tot în stare fragmentară, la Hotărani (M. Nica 1971, p. 30, fig. 14/4).

Ulcioarele (pl. XIII/15, 16; pl. XXVII/16, 19, 20; pl. XXVIII/7) au diametrul gurii între 6 și 18 cm, au o frecvență redusă și în general sunt nedecorate și netezite. Probabil erau folosite pentru stocarea/transportul hranei, poate și pentru gătit. Exemplarul fragmentar de la pl. XVII/16 are urme de împletitură în bază, iar cel de la pl. XIII/16a-b are o analogie foarte bună într-un recipient din așezarea eponimă (C.N. Mateescu 1959a, p. 69, fig. 5/1; Al. Dragoman 2013, fig. 4.12/4).

Vasele de provizii (pl. XVII/3; XVIII/23; XXV/9) sunt prezente în număr redus și se disting prin capacitatea mare de stocaj. Vasul de la pl. XVII/3 prezintă urme de împletitură pe bază, iar cel de la pl. XXV/9 a fost confecționat ca o cupă uriașă.

Printre cele mai puțin frecvente forme se numără *vasele miniaturale* (pl. IX/10; XVII/4, 5) a căror funcție am încercat să o descifrăm într-o contribuție recentă (C.E. Ștefan 2017), un *vas-strecurătoare* (pl. XXI/23) și un *vas cu tub de scurgere* (pl. XXI/24). O examinare atentă a acestuia

din urmă a relevat faptul că recipientul conținea urmele unei substanțe albe, calcaroase, cel mai probabil pasta folosită la decorarea vaselor excizate.

În timpul documentării ceramicii neolitice de la Slatina-str. Viorelelor am observat că un număr de șapte vase aflate în stare fragmentară erau decorate în stil Boian-Bolintineanu (caneluri oblice și creștături pe buză, excizie cu „dinți de lup”). Acestea constituie cel mai probabil „importuri” sau sunt creații locale în stil Boian apărute în urma relațiilor de exogamie (pl. XII/6; XX/8; XXI/10; XXVII/3-5). O analiză a pastei lor și comparația cu pasta celorlalte vase ar fi foarte interesantă din perspectiva dinamicii relațiilor dintre comunitățile neolitice de la Dunărea de Jos.

În ceea ce privește tehnologia ceramicii avem câteva date interesante. Astfel, referitor la tratamentul suprafeței se constată o prevalență a netezirii în raport cu lustruirea și lipsește cu totul barbotinarea (fig. 4). În ceea ce privește tipul arderii, predomină ușor atmosfera reducătoare (fig. 5), iar tipul de pastă prevalent aparține categoriei semifine (fig. 6). Ca degresant se constată o utilizare covârșitoare a nisipului, fiind însoțit și/sau completat de alte materiale (în diverse combinații), cum ar fi calcarul, mica, pietricelele, pleava sau șamota (fig. 7).

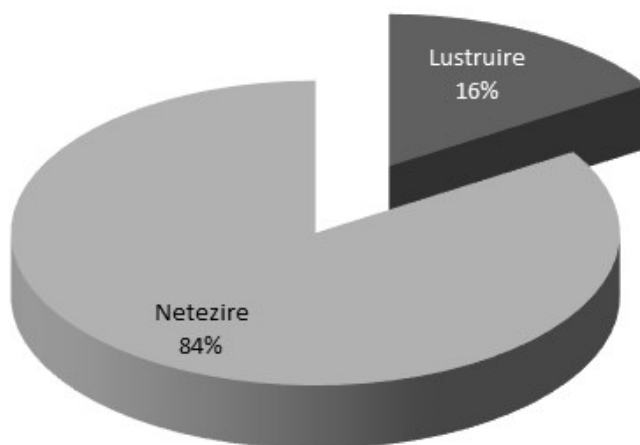

Fig. 4. Cultura Vădastra. Tratamentele suprafeței.
Vădastra culture. Surface treatment.

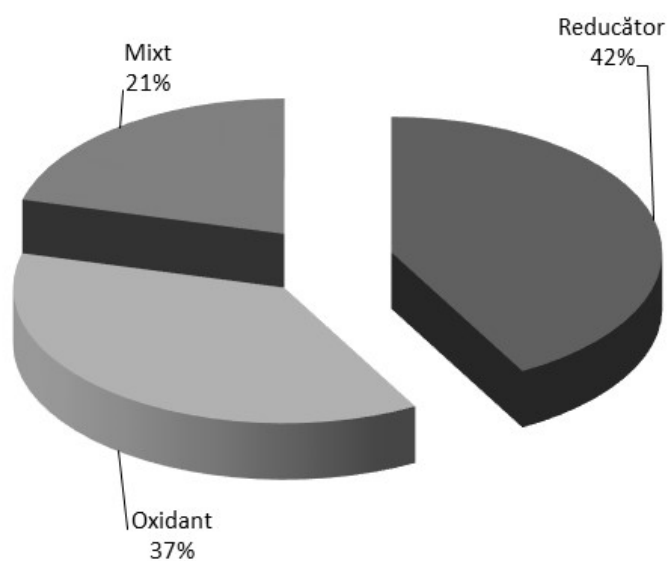

Fig. 5. Cultura Vădastra. Tipul arderii.
Vădastra culture. Firing type.

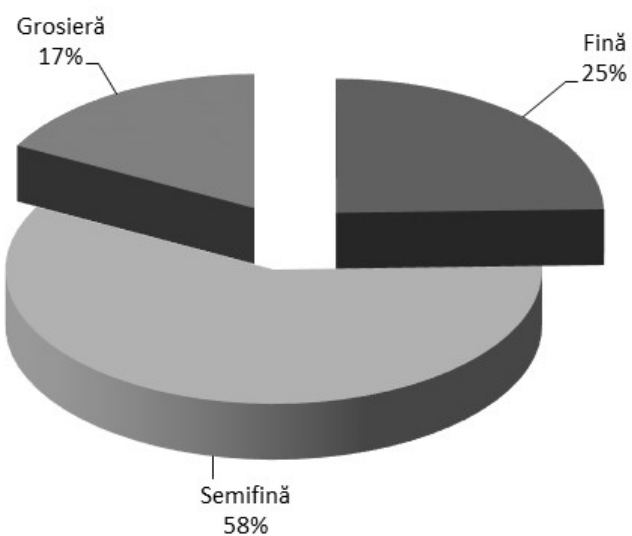

Fig. 6. Cultura Vădastra. Tipul pasteii.
Vădastra culture. Fabric type.

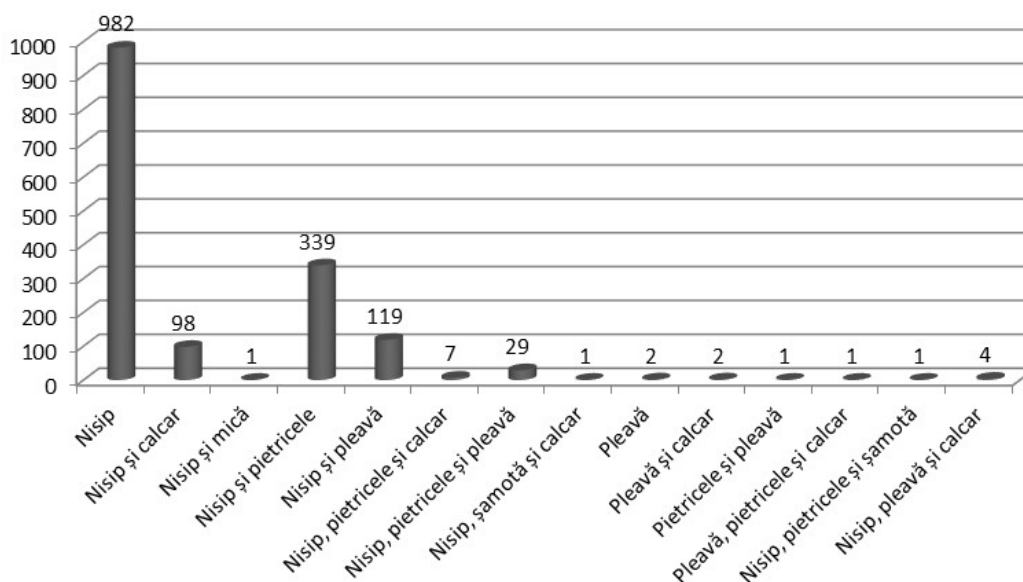

Fig. 7. Cultura Vădastra. Tipul degresantului.
Vădastra cultura. Tempering type.

Analogii pentru ceramica vădăstreană de la Slatina găsim în așezarea eponimă (Al. Dragoman 2013, fig. 3.7-16; 4.1-16; 5.7-8), la Romula (C.E. Ștefan 2018b, pl. II-VI; Ștefan 2019, pl. III-XIV), Măgura-Buduiasca (L. Thissen 2013, pl. U-Z, AA-AD), în microzona Fărcașele-Hotărani (M. Nica 1970; M. Nica 1971) și la sud de Dunăre (E. Naidenova 2005).

Plastica

Au fost descoperite numai trei piese aparținând acestei categorii, anume două figurine antropomorfe și una zoomorfă. Prima figurină antropomorfă (pl. XVII/6) a fost descoperită în locuința **L2** și reprezintă un personaj fără trăsături sexuale, căruia i-au fost figurate numai gura, nasul și ochii. În aceeași locuință s-a găsit și o figurină zoomorfă (bovidu?), de dimensiuni relativ reduse (pl. XVII/8). A doua figurină antropomorfă, fragmentară (pl. XXVIII/1), a fost descoperită în **GR. 7** și reprezintă un personaj feminin, cu abdomenul pronunțat sugerând o posibilă sarcină. Un context oarecum asemănător îl avem documentat la Hotărani sau Fărcașele (M. Nica 1980, p. 27-28): „...O frumoasă statueta, cu capul rupt încă din antichitate, era depusă cu grijă lângă peretele unei gropi circulare cu diametrul de 1,25 m. Pe fundul neted al aceleiași gropi se afla de asemenea, depus intenționat, ca semn al puterii, un corn de bour.”

Unelte

În general, au fost descoperite puține unelte în așezarea vădăstreană de la Slatina. Acestea aparțin industriei litice cioplite, șlefuite, industriei materiilor dure animale și modelării lutului. O serie de artefacte din silex, cum ar fi nucleele, piesele finite și așchiile ne arată o prelucrare pe loc a materiei prime (pl. IX/11, 12; XVIII/1-12; XXVIII/3; XXIX/5-15). De asemenea, materia primă folosită este diversă, indicând mai multe locuri de achiziție. Din roca șlefuită (marnă, bazalt) au fost confecționate topoare, tesle și dălți (pl. XVII/10-13; XXV/12; XXIX/16). Câteva piese sugerează preforme, fiind abandonate într-un stadiu intermediar între

materia primă și piesa finită (pl. XXVIII/5; XXIX/18). Au mai fost identificate un lustruitor pentru ceramică (pl. XXVIII/2) și un pistil (XXVIII/4), dar și o serie de râșnițe și șlefuitoare, întregi și fragmentare (pl. XVIII/13, 14; XXV/10, 11; XXIX/19, 20). Din lut au fost confecționate o greutate pentru țesut (pl. XVII/9) și o fusaiolă neterminată (pl. XXIX/17). Industria materiilor dure animale este reprezentată printr-o spatulă (pl. XVII/7) și o dălțiță (pl. XXIX/21).

Oasele de animale

În general au fost descoperite puține oase de animale în așezarea vădăsteană de la Slatina, cu excepția **GR. 7**, care va face obiectul unei analize preliminare³.

Oasele descoperite în **GR. 7** aparțin următoarelor specii de animale: cerb (*Cervus elaphus*), bour/vită (*Bos primigenius/B. taurus*) și porc mistreț (*Sus scrofa*). Datele osteometrice au fost culese conform ghidului elaborat de A. von den Driesch (1976), iar identificarea taxonilor s-a făcut după lucrarea lui E. Schmid (1972).

De la cerb sunt 31 fragmente de coarne, la care se adaugă încă 9 fragmente care conțin porți de rozetă. Două dintre acestea au atașate de ele, în întregime, cilindrii frontali, până la *facies interna*. Se remarcă, de asemenea, un vârf de corn, probabil din coroană, judecând după curbura și grosime. Cel mai probabil, toate provin de la masculi adulți, vânați toamna sau la început de iarnă, deoarece coarnele sunt complet osificate, dar fără urmele de eroziune dintre rozetă și cilindrii frontali care preced desprinderea lor din februarie-martie. Este posibil ca animalele să fi fost ademenite cu chemătoarea, în perioada boncănitului din luna septembrie, prima parte a lui octombrie, însă este cert că au asigurat hrana oamenilor în perioada rece a anului. Fragmentele sunt roase la capete și nu prezintă urme clare de tranșare, ci doar zgârieturi apărute în procesul de excavație. Un alt os de cerb, de asemenea incomplet, este capătul distal al unui humerus drept care a aparținut, cel mai probabil, unui mascul adult. Este rupt în zona diafizei, prezintă zgârieturi fine, rezultate, probabil, din răzuirea cărnii, și lovituri recente. De asemenea, are trohleea parțial șlefuită. Tot de la un mascul adult, posibil același, provine și un calcaneu drept, cu urme de răzuire. Un alt fragment osos este capătul distal al unui omoplat stâng. Au mai fost identificate două astragaluri, unul provenind de la membrul stâng al unui mascul, iar altul provenind de la membrul drept al unei femele. Ambele prezintă urme de rosături vechi și lovituri recente, de asemenea, zgârieturi, în plus, cel de femelă fiind ars (fig. 8).

De la bour (vacă) avem un fragment din mandibula dreaptă, care conține M₃, un capăt proximal al femurului stâng (probabil de mascul tânăr, epifiza nefiind sudată), puternic ros în dreptul trohanterului și rupt în zona diafizei, un fragment de omoplat, spart în două în timpul excavării, care cuprinde *processus articularis* și *collum scapulae* și care prezintă exfolieri și scrijeliri recente, și un fragment care aparține pelvisului, cuprinzând o parte a acetabulumului drept și care prezintă semne vechi de răzuire și roadere sau lovire cu un obiect dur și ascuțit. Au mai fost identificate două astragaluri: unul complet, de la membrul stâng, probabil al unui mascul, și altul incomplet, de la membrul drept, probabil al unei femele. Ambele prezintă urme de rosături vechi și lovituri recente (fig. 9).

De la porc provine un fragment de mandibulă stângă care cuprinde molarii și doi premolari și care prezintă zgârieturi și rosături superficiale și un posibil abces la rădăcina primului molar. Molarii 1 și 2 sunt uzați, sugerând un exemplar matur, probabil femelă (fig. 9).

³ Analiza oaselor de animale din **GR. 7** a fost realizată de către Adrian Mestecăneanu, biolog, Muzeul Județean Argeș, căruia îi mulțumim și pe această cale.

Denumire os	L _{max}	Ir _{max}	Hvc	Lce	db	BT	Bd	GB	GL	BG	LG	GLP	GLI	GLm	Dm	DI
Coarne cu cilindri frontali	114	61	177	191	31											
Humerus drept						61	73									
Calcaneu drept								42	134							
Omoplat stâng										49	53	68				
Astragal stâng ♂							42						66	61	41	36
Astragal drept ♀							36						60	55	32	32

Legendă: L_{max} – lungimea celui mai mare fragment; Ir_{max} – lățimea maximă a celei mai largi rozete; Hvc – înălțime vârf corn; Lce – lungime pe curbura exterioară; db – diametrul bazei; BT – lățimea maximă a trochleei; Bd – cea mai mare lărgime a capătului distal; GB – Lățimea maximă a calcaneului; GL – lungimea calcaneului; BG – lățimea cavității glenoide; LG – lungimea cavității glenoide; GLP – lungimea maximă a procesului glenoid; GLI – cea mai mare lungime a jumătății laterale; GLm – cea mai mare lungime a jumătății mediale; Dm – cea mai mare grosime a jumătății mediale; DI – cea mai mare grosime a jumătății laterale.

Fig. 8. Datele biometrice ale resturilor osoase de cerb (*Cervus elaphus*) găsite în Groapa 7 (mm).
Biometric data of red deer bone remains (*Cervus elaphus*) from Pit 7 (mm).

Denumire os	H _{M3}	H _{M1}	Lrm	Bp _p	Bd	BG	LG	GLP	GLI	GLm	DI
Ramură mandibulă dreaptă vacă	73										
Femur stâng				120							
Omoplat						65	75	89			
Astragal stâng (♂?)					50				79	70	46
Astragal drept (♀?)					45					67	46
Ramură mandibulă stângă porc	41	34	58								

Legendă: H_{M3} – înălțimea în spatele molarului M3 (15a, respectiv 16a); H_{M1} – înălțimea în spatele molarului M1 (16b); Lrm – lungimea rândului molar (8); Bp_p – lățimea capătului proximal perpendiculară pe latura opusă capului femural; Bd – cea mai mare lărgime a capătului distal; BG – lățimea cavității glenoide; LG – lungimea cavității glenoide; GLP – lungimea maximă a procesului glenoid; GLI – cea mai mare lungime a jumătății laterale; GLm – cea mai mare lungime a jumătății mediale; Dm – cea mai mare grosime a jumătății mediale; DI – cea mai mare grosime a jumătății laterale.

Fig. 9. Datele biometrice ale resturilor osoase de bour/vacă (*Bos primigenius/taurus*) și porc (*Sus scrofa*) găsite în Groapa 7 (mm).

Biometric data of aurochs/cattle (*Bos primigenius/taurus*) and wild boar (*Sus scrofa*) bone remains from Pit 7 (mm).

În afară de acestea, o serie de resturi osoase au rămas neidentificate. Dacă pentru trei fragmente de corn, un astragal stâng (?), două fragmente de pelvis, un capăt distal de humerus (de exemplar tânăr), un capăt proximal de femur (de exemplar tânăr) se poate bănuî, după dimensiuni, că sunt de bour/vacă, pentru două fragmente de omoplat, două fragmente, probabil, de craniu, și trei oase subțiri, dintre care unul calcinat, cel mai probabil, falange, nu se poate face nicio presupunere.

Dacă în privința cronologiei absolute s-au făcut unele progrese în ultima vreme, în special datorită Southern Romania Archaeological Project, plasând secvența vădăsteană din zona Măgura-Alexandria la sfârșitul mileniului VI BC (L. Thissen 2013, p. 25-26, tab. 1 și 2), periodizarea culturii pune încă mari probleme. În toate rapoartele și studiile sale C.N. Mateescu a împărțit secvența Vădastra în două faze (I și II), pe baza stratigrafiei din stațiunile de la Vădastra și Crușovu. Stilistic, C.N. Mateescu considera că prima fază era constituită din ceramică cu caneluri și așa-zisul decor de tip Vinča (benzi punctate cu incrustație albă), iar cea de a doua fază conținea o ceramică cu decor mai elaborat, excizat și incrustat cu alb. Atunci când cele două tipuri de decor se asociau pe unele dintre vase, acestea erau plasate la finalul fazei I sugerând cumva tranziția către cea de a doua etapă cronologică (C.N. Mateescu 1957, p. 103-114, *idem* 1959a, p. 61-74, *idem* 1959b, p. 107-115, *idem* 1961, p. 57-62, *idem* 1962, p. 187-192, *idem* 1970a, p. 52-69, *idem* 1970b, p. 67-75, *idem* 1973, p. 19-23). Pe de altă parte, periodizările lui D. Berciu și M. Nica indică cinci și, respectiv, patru faze. Deși, inițial D. Berciu împărțise cultura în două faze (D. Berciu 1934, p. 75), mai târziu avea să revină asupra periodizării și va stabili cinci faze, cel mai probabil din dorința de a o sincroniza cu cultura Boian și de a umple golul până la debutul culturii Sălcuța (D. Berciu 1966, p. 93-98). M. Nica întreprinde cercetări proprii în siturile de la Hotărani și Fărcașele (jud. Olt) și, pe baza acestora, propune o nouă periodizare a culturii Vădastra, în patru faze, încercând și o corelare a acestora cu culturile vecine (M. Nica 1970, p. 31-52, *idem* 1971, p. 5-33). În ciuda caracterului mai degrabă fantezist al acestei din urmă periodizări, ea a fost preluată cu entuziasm și de cercetătorii de la sud de Dunăre, acest lucru ajutând la perpetuarea confuziei (E. Naidenova 2005, p. 127-140). Ce putem spune cu certitudine este că există două așezări în care împărțirea (din punct de vedere stratigrafic) în două faze a acestui stil ceramic este oarecum clară (Vădastra și Crușovu), iar pe de altă parte datele radiocarbon de la Măgura *Buduiasca* și Vădastra se plasează în ultimele două secole ale mileniului VI BC (*vezi infra*). Acest fapt concordă și cu „importurile” liniar-ceramice și Boian (fazele Bolintineanu și Giulești), toate databile înainte de 5000 BC, dar și cu răspândirea în zonă a stilului Boian Spanțov, databil post 5000 BC⁴. Așa cum s-a mai sugerat (Al. Dragoman 2013, p. 22-23), problema poate fi rezolvată printr-o serie mai consistentă de date radiocarbon prelevate din cele două situri bine stratigrafiate (Vădastra și Crușovu), dar și din altele descoperite în urma unor cercetări arheologice preventive, cum ar fi cel de care ne ocupăm în această contribuție.

⁴ O dată radiocarbon din zona Lăceni-Măgura (Teleor 008) ne indică intervalul 4810-4680 BC (2 sigma) (D.W. Bailey *et alii* 2002, p. 353, tab. 1), dar începutul secvenței Boian Spanțov poate fi plasat mai devreme (C. Bem 2000-2001, p. 43).

◆ Cultura Verbicioara

Ceramica

Au fost analizate un număr de 166 de fragmente ceramice rezultând următoarele forme: amforetă, bol, cană, capac, castron cvadrilobat, ceașcă, *kantharos*, oală, ulcior, vas de provizii, vas miniatural și vas-cuptor (pl. XXX-XXXIII). Predomină oalele și vasele de provizii, iar un număr de 15 fragmente ceramice (cca. 11%) sunt indeterminabile. Cea mai mare parte a recipientelor (112) sunt nedecorate, iar cele decorate (54) au următoarele tehnici: împunsături succesive (simple sau incrustate cu alb), aplicații plastice, incizii în rețea, brâu alveolar, brâu crestă sub buză, alveole pe buză și *Besenstrich*. În ceea ce privește tratamentul suprafeței predomină netezirea (141) în raport cu lustruirea (25), iar ca tip de ardere, cea în mediu oxidant este preponderentă (80), urmată în raporturi aproximativ egale de cele reducătoare (45) și mixtă (41). Tipul de pastă folosit în confecționarea recipientelor se împarte în trei categorii: fină (12), semifină (44) și grosieră (110), iar ca degresant este folosit nisipul simplu sau în amestec cu pietricele (cel mai frecvent – 91 din cazuri), dar și cu calcar, mica sau șamotă.

Câteva dintre vasele figurate de noi au și valențe cronologice, prin forma și tipul de decor dovedind apartenența la faza târzie a culturii Verbicioara. Astfel, vasul cvadrilobat decorat cu triunghiuri și bastoane incrustate cu alb pe interior, iar la exterior cu triunghiuri, linii și benzi în rețea incrustate (pl. XXX/1) are bune analogii la Vulturești (D. Berciu 1976, p. 173, fig. 2/5), Cârcea-La Hanuri (M. Nica 1982, p. 110, fig. 3/5), Căzănești-Săveasca (Gh. Petre-Govora 1995, fig. 7/1; 13/1) sau Govora Sat-Huidu (Gh. Petre-Govora 1995, fig. 14/14). *Kantharos*-ul de la pl. XXXI/1 are un corespondent bun într-un vas fragmentar de la Govora Sat-Huidu (Gh. Petre-Govora 1995, fig. 15/8), iar aplicația plastică în formă de potcoavă de pe capacul de la pl. XXXII/6 cu bune analogii la Govora Sat-Huidu (Gh. Petre-Govora 1995, fig. 14/14; 15/14) este un bun indicator al fazei târzii a culturii Verbicioara (I. Chicideanu 1992, p. 52, nota 18), ca și torțile de *kantharos* cu secțiunea triunghiulară (pl. XXX/3; XXXI/1).

În afara olăriei, așezării epocii bronzului îi mai aparțin o greutate de lut fragmentară (pl. XXXI/11), un lustruitor pentru ceramică (pl. XXXI/12) și un topor din rocă șlefuită, aflat în stare fragmentară (pl. XXXII/10).

Contemporaneitatea Verbicioara III-Tei III este confirmată de două cănițe aparținând celei de-a doua culturi găsite la Verbicioara cu multe decenii în urmă (D. Berciu 1961, p. 133, fig. 4/5 și p. 147, fig. 17/3; S. Morintz 1978, p. 24, fig. 9/4, 6). Pe de altă parte, există și o circulație a bunurilor în direcție inversă, în acest sens fiind foarte importante descoperirile datorate cercetărilor arheologice preventive de la Lunca-Bârzești de la finalul anilor '80. Aici, într-o groapă și într-un cuptor menajer de certă factură Tei IV (V. Sandu 1992, p. 165-179, pl. IX/6; pl. X/1-6) au fost descoperite un *kantharos* aproape întreg și alte fragmente ceramice Verbicioara (faza IV, după D. Berciu 1961, p. 154; aspectul Govora, după B. Hänsel 1976, p. 59-61; aspectul Fundeni-Govora, după N. Palincaș 1996, p. 239-295). În altă ordine de idei, datarea absolută a aspectului Fundeni-Govora a fost stabilită, pe baza probelor prelevate din stratul „Bronz II” de la Popești în a doua jumătate a secolului XV BC (N. Palincaș 1996, p. 281), în timp ce un *kantharos* tipic pentru această perioadă a fost descoperit într-un mormânt (M2) din necropola de la Câmpina-Slobozia datat 1410-1287 BC (2 sigma) (A. Frînculeasa 2012, p. 94, tab. 7; p. 102, pl. 17/2, 4; *idem* 2014, p. 81, tab. 9). Coroborând toate datele de mai sus și având în vedere cronologia absolută a grupului următor, Bistreț-Ișalnița, prezumat a exista în intervalul scurt 1250-1200 BC (M. Șandor-Chicideanu, M. Constantinescu 2019, p. 65), putem estima că

aspectul târziu al culturii Verbicioara (fazele IV-Va, după D. Berciu) ar fi aproximativ în intervalul 1450-1250 BC.

În nord vestul oraşului, pe un martor de eroziune distrus pentru a se exploata nisipul (pl. I/2, nr. 6), au fost descoperite fragmente ceramice specifice epocii bronzului şi un topor de tip Apa-Nehoiu (varianta Nehoiu), dovadă a legăturilor cu comunităţile Wietenberg (Al. Vulpe 1970, p. 54-55, nr. cat. 245, Taf. XVI/245; M. Butoi 1999, p. 26-27). De altfel, aceste legături transcarpatice au fost demonstrate şi prin descoperiri mai recente, cum ar fi depozitul de la Şerbăneşti, jud. Vâlcea (I. Tuţulescu, C. Terteci 2017, p. 47-59). Vestigii aparţinând stilului ceramic Verbicioara au fost recuperate din mai multe puncte aflate în partea de nord a Slatinei (pl. I/2), dar şi din vecinătatea oraşului, de la Brebeni, Criva de Sus sau Găneasa (B. Hänsel 1976, p. 57, nota 49; M. Butoi 1999, p. 8, 14, 21; F. Ridiche 2000, p. 44, 50, 55, nr. cat. 23, 24, 58, 89 şi 90).

◆ Cultura Ipoteşti-Cândeşti (sec. VI-VII p. Chr.)

Pentru locuirea Ipoteşti-Cândeşti⁵ de la Slatina avem documentate numai două structuri (pl. VIII/1-30), şi anume două vetre „à ciel ouvert” (S. Dolinescu-Ferche 1984, p. 128, fig. 3/13, 14). Este posibil să ne aflăm într-o margine a unei aşezări mai întinse din sec. VI-VII p. Chr., mai ales că cercetările mai vechi indicau o locuire de acest tip în Slatina, cartierul Crişan II, dar şi între străzile Strehăreţi şi Tudor Vladimirescu (M. Butoi 1999, p. 25-26). Alte urme de acelaşi tip (inclusiv un tezaur monetar şi fibule „digitate”) s-au mai găsit în zonă la Brebeni, Brebeni-Români, Găneasa, Ipoteşti, Criva de Sus, Buiceşti şi Vultureşti (M. Butoi 1999, p. 8, 9, 14, 18, 21, 23, 35).

Au fost analizate 21 de fragmente ceramice, dintre care 12 au fost ilustrate de noi în pl. XXXIV. Aparţin categoriilor vas-borcan şi oală, iar cel mai important este cel ilustrat la Pl. XXXIV/1 care a fost descoperit lângă **Vatra 1**, deoarece ne datează ambele structuri de sec. VI-VII p. Chr. Fragmentele ceramice analizate au suprafaţa netezită, sunt arse oxidant într-o majoritate covârşitoare, pasta este în cea mai mare parte grosieră, iar ca degresant a fost folosit nisipul cu pietricele, doar în câteva cazuri fiind documentată şi şamota. Diametrul gurii recipientelor a putut fi calculat în câteva cazuri la 18 cm, indicând o uşoară standardizare, iar diametrul maxim variază între 18 şi 26 de cm.

Ca analogii putem menţiona o parte din materialele de la Bucureşti-str. *Soldat Ghivon*, Dulceanca, Ciurel, Ipoteşti (S. Dolinescu-Ferche 1984, fig. 6-8) sau Vadu Anei (E.S. Teodor 1998-2000, p. 128-130, pl. 8). De asemenea, pe *tell*-ul sălcuţean de la Slatina-*Strehăreţ* (aflat la circa 1500 m nord-vest de aşezarea noastră) a fost documentat un fel de postament din pietre de râu peste care erau aşezate două vase databile în sec. VI p. Chr., alături de un alt vas de provizii şi de resturile unui bovideu (D. Berciu *et alii* 2010, p. 9, fig. 4).

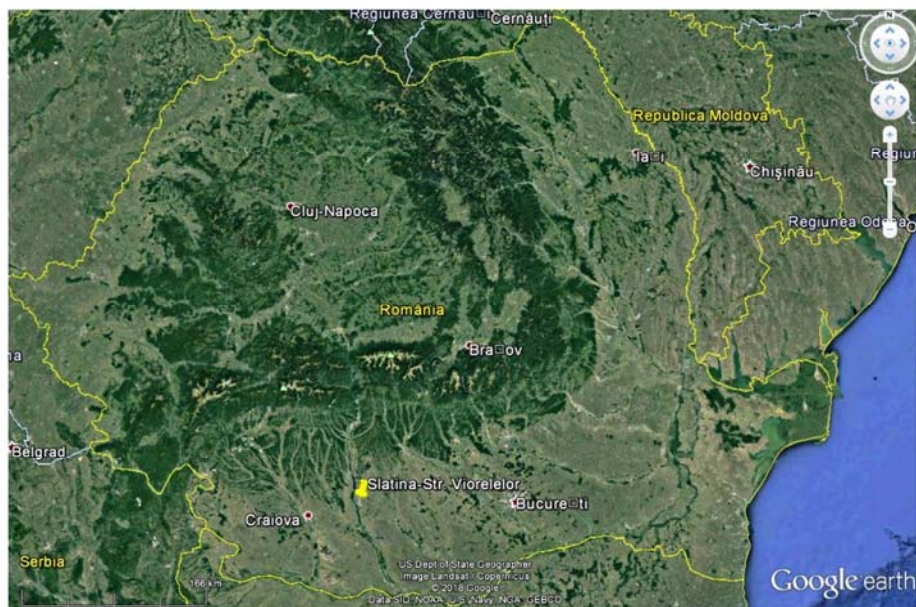
⁵ Cu toate că nu fac parte din locuirea preistorică, am considerat necesar să introducem în discuţie şi structurile de tip Ipoteşti-Cândeşti pentru a nu afecta unitatea descoperirii. Mulţumim şi pe această cale colegului Andrei Măgureanu pentru ajutorul acordat în identificarea materialului şi pentru referinţele bibliografice.

◆ Bibliografie

- D.W. Bailey *et alii* 2002 D.W. Bailey, R. Andreescu, A.J. Howard, M.G. Macklin, S. Mills, Alluvial landscapes in the temperate Balkan Neolithic: transition to tells, *Antiquity*, 76, p. 349-355.
- C. Bem 2000-2001 Noi propuneri pentru o schiță cronologică a eneoliticului românesc, *Pontica*, XXXIII-XXXIV, p. 25-121.
- D. Berciu 1934 O colecție de antichități din județul Romanați-Gh. Georgescu-Corabia, *BCMI*, 27 (80), p. 74-84.
- D. Berciu 1961 Die Verbicioara-Kultur. Vorbericht über eine neue, in Rumänien entdeckte bronzzeitliche Kultur, *Dacia (NS)*, V, p. 123-161.
- D. Berciu 1966 *Zorile istoriei în Carpați și la Dunăre*, Editura Științifică, București.
- D. Berciu 1976 Date noi privind sfârșitul culturii Verbicioara, *SCIVA*, 27, 2, p. 171-180.
- D. Berciu,
M. Butoi 1961 Cercetări arheologice în orașul Slatina și în împrejurimi, *Materiale*, VII, p. 139-143.
- D. Berciu *et alii* 2010 D. Berciu, M. Butoi, P. Roman, Cercetări și săpături arheologice în raionul și orașul Slatina, *Buridava*, 8, p. 7-15.
- M. Butoi 1999 *Descoperiri arheologice din județul Olt*, Inspectoratul pentru cultură Olt, Slatina.
- I. Chicideanu 1992 O descoperire de la începutul epocii fierului la Cârna, *SCIVA*, 43, 1, p. 49-54.
- S. Dolinescu-Ferche 1984 La culture «Ipotești-Ciurel-Cândești» (V^e-VIIe siècles), *Dacia (NS)*, XXVIII, p. 117-147.
- Al. Dragoman 2013 *O biografie a ceramicii neolitice de la Vădastra*, Editura Academiei Române, București.
- A. von den Driesch 1976 A Guide to Measurement of Animal Bones from Archaeological Sites, *Peabody Museum Bulletin*, 1, Harvard University, p. 1-137.
- A. Frînculeasa 2012 *Arheologie și istorie. Parohia „Sfântul Nicolae”, Câmpina – jud. Prahova*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște.
- A. Frînculeasa 2014 *Cimitirul din epoca bronzului de la Câmpina (jud. Prahova)*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște.
- A. Grosu 2004 Considerații asupra evoluției neolitice de pe valea Oltului Inferior, în M. Iosifaru, C. Fântâneau (eds.), *Expoziția Neoliticul Olteniei. Catalog*, Râmnicu-Vâlcea, p. 9-11.

- B. Hänsel 1976 *Beiträge zur regionalen und chronologischen Gliederung der älteren Hallstattzeit an der unteren Donau*, Rudolf Habelt Verlag GmbH, Bonn.
- C.N. Mateescu 1957 Săpături arheologice la Crușovu, *Materiale*, III, p. 103-114.
- C.N. Mateescu 1959a Săpături arheologice la Vădastra, *Materiale*, V, p. 61-74.
- C.N. Mateescu 1959b Săpături arheologice la Vădastra, *Materiale*, VI, p. 107-115.
- C.N. Mateescu 1961 Săpături arheologice la Vădastra, *Materiale*, VII, p. 57-62.
- C.N. Mateescu 1962 Săpături arheologice la Vădastra, *Materiale*, VIII, p. 187-192.
- C.N. Mateescu 1970a Noi săpături arheologice la Vădastra, în *Sesiunea de comunicări a muzeelor de istorie. Decembrie 1964*, vol. I, Biblioteca muzeelor 6, Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă, București, p. 52-69.
- C.N. Mateescu 1970b Săpături arheologice la Vădastra (1960-1966), *Materiale*, IX, p. 67-75.
- C.N. Mateescu 1973 Săpături arheologice la Vădastra (1970), *Materiale*, X, p. 19-23.
- S. Morintz 1978 *Contribuții arheologice la istoria tracilor timpurii (I)*, Editura Academiei R.S.R., București.
- E. Naidenova 2005 Characteristics and Analogies in Vădastra Pottery found South of the Danube, *CCDJ*, XXII, p. 127-140.
- M. Nica 1970 Asupra originii și dezvoltării culturii Vădastra de la Fărcașele (jud. Olt), *Historica*, I, p. 31-52.
- M. Nica 1971 Evoluția culturii Vădastra pe baza descoperirilor de la Hotărani-Fărcașele (județul Olt), *Historica*, II, p. 5-33.
- M. Nica 1980 Reprezentările antropomorfe în cultura Vădastra, descoperite în așezările neolitice de la Hotărani și Fărcașele, județul Olt, *Oltenia. Studii și Comunicări*, 2, p. 27-57.
- M. Nica 1982 Noi descoperiri de tip Verbicioara în Oltenia, *Thraco-Dacica*, III, p. 107-117.
- N. Palincaș 1996 Valorificarea arheologică a probelor ¹⁴C din fortificația aparținând bronzului târziu de la Popești (jud. Giurgiu), *SCIVA*, 47, 3, p. 239-295.
- Gh. Petre-Govora 1995 *O preistorie a nord-estului Olteniei*, Editura Petras, Râmnicu Vâlcea.
- F. Ridiche 2000 Noi date privind cunoașterea culturii Verbicioara (I), *Oltenia. Studii și Comunicări*, XII, p. 41-73.

- V. Sandu 1992 Cercetări arheologice în zona Lunca-Bârzești, *CAB*, IV, p. 163-192.
- E. Schimd 1972 *Atlas of Animal Bones: For Prehistorians, Archaeologists and Quaternary Geologists*, Elsevier Publishing Company, Amsterdam – London – New York.
- J.M. Skibo 2013 *Understanding pottery function*, Springer, New York.
- M. Șandor-Chicideanu, M. Constantinescu 2019 *Necropola din epoca bronzului de la Plosca*, Editura Mega, Cluj-Napoca.
- C.E. Ștefan 2015 O locuință Vădastra de la Slatina, județul Olt, *MCA (SN)*, XI, p. 127-138.
- C.E. Ștefan 2017 Miniature vessels from Șoimuș-La Avicola (Ferma 2), Hunedoara County. A case study, *Dacia (NS)*, LXI, p. 7-69.
- C.E. Ștefan 2018a Impressed vessel bottoms from Șoimuș-La Avicola (Ferma 2), Hunedoara County, Romania, *The Old Potter's Almanack*, 23, 1, p. 15-26.
- C.E. Ștefan 2018b Notă asupra unor materiale preistorice de la Romula (Reșca, județul Olt), *BMJT*, 10, p. 109-130.
- C.E. Ștefan 2019 Noi descoperiri de tip Vădastra la Romula (Reșca, jud. Olt), România, *RAASI*, 1, 2019, p. 19-42.
- E.S. Teodor 1998-2000 Așezări din evul mediu timpuriu la Vadu Anei, *CA*, XI, I, p. 125-170.
- L. Thissen 2013 Middle Neolithic ceramics from Teleor 003, Southern Romania, *BMJT*, 5, p. 25-123.
- I. Tuțulescu, C. Terteci 2017 Depozitul de bronzuri de la Șerbănești, județul Vâlcea, *Oltenia. Studii și Comunicări*, XXIV, p. 47-59.
- Al. Vulpe 1970 *Äxte unde Beile in Rumänien I*, PBF, IX, 2, C.H. Beck'sche Verlagbuchhandlung, München.

1

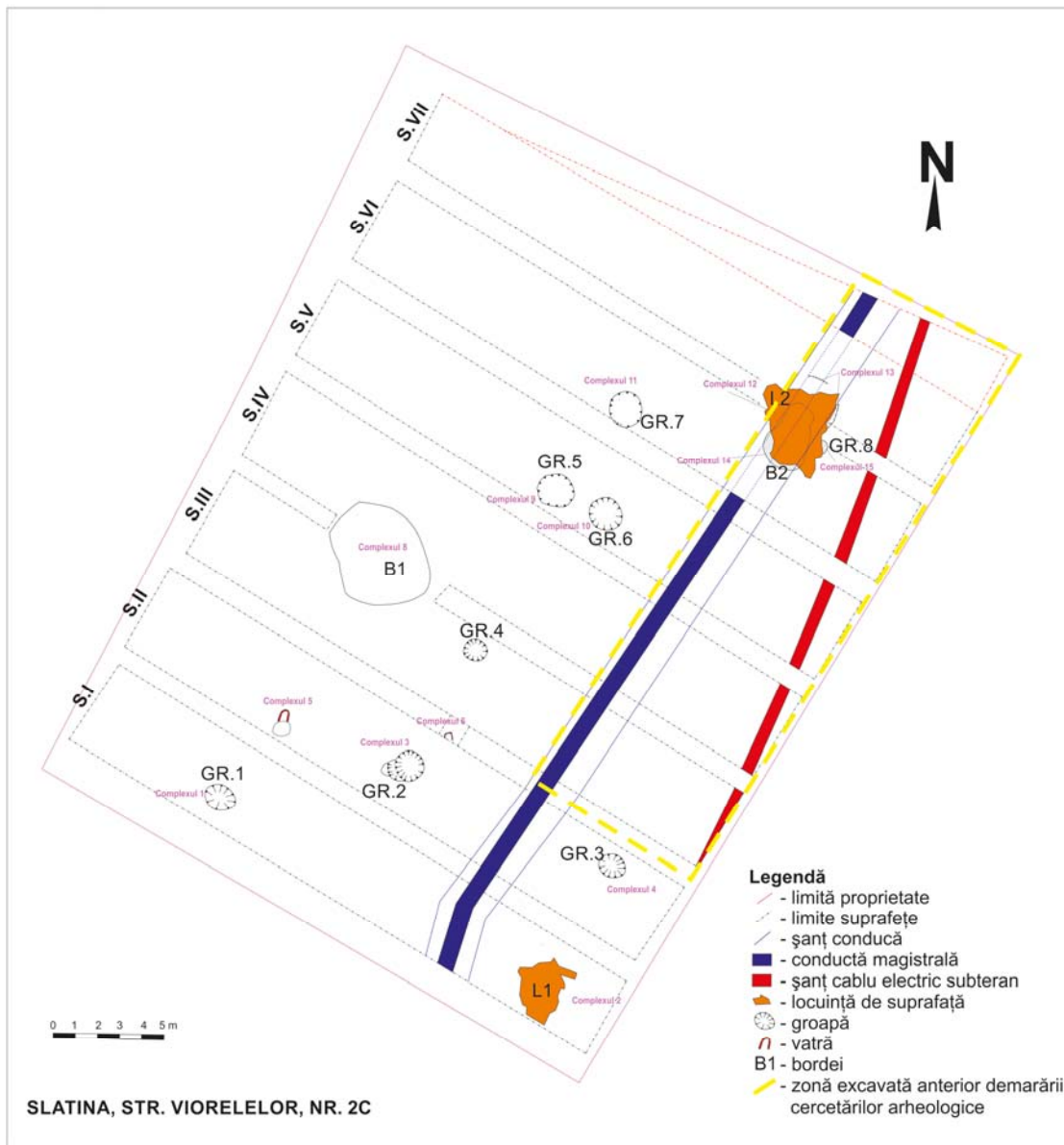
■ VĂDASTRA ● VERBICIOARA

1. STR. VIORELELOR; 2. STR. CORNIȘEI; 3. STR. PITEȘTI; 4. STR. OITUZ; 5. BISERICA IONAȘCU;
6. STR. TUDOR VLADIMIRESCU; 7. INTERSECȚIA DINTRE STRĂZILE DEALUL VIILOR ȘI OITUZ;
8. SPITALUL JUDEȚEAN

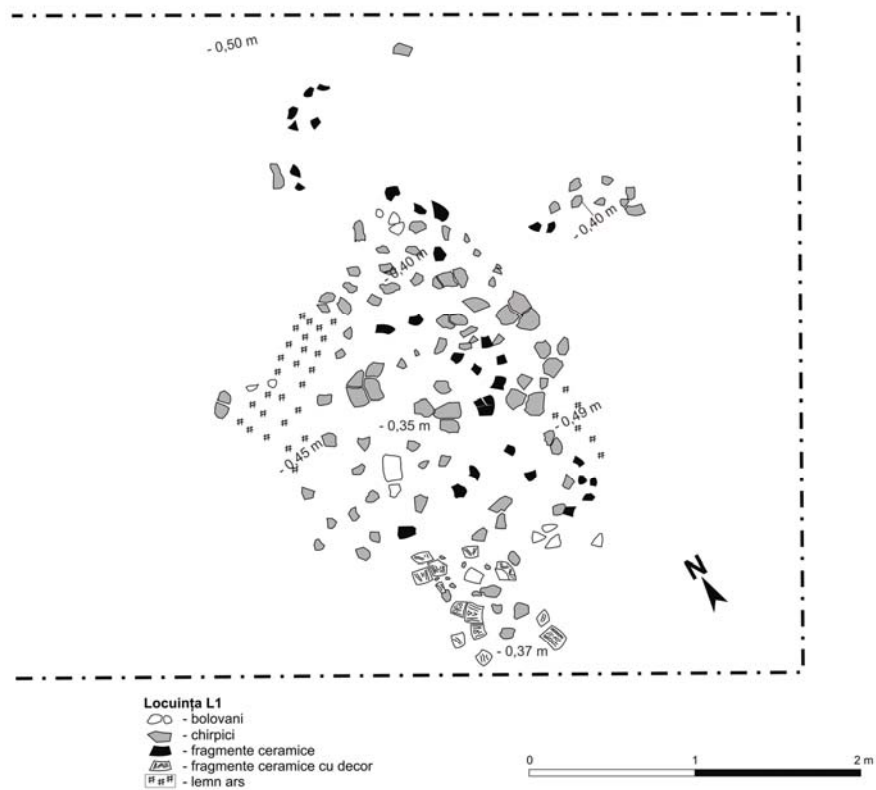
2

Pl. I. 1. Poziția topografică a așezării de la Slatina-str. Viorelelor; 2. Descoperiri Vădastra și Verbicioara din nordul Slatinei.

1. The topographic position of the settlement from Slatina-str. Viorelelor; 2. Vădastra and Verbicioara type finds from northern Slatina.

Pl. II. Slatina-str. Viorelelor. Planul suprafeței săpate.
Slatina-str. Viorelelor. The plan of excavated area.

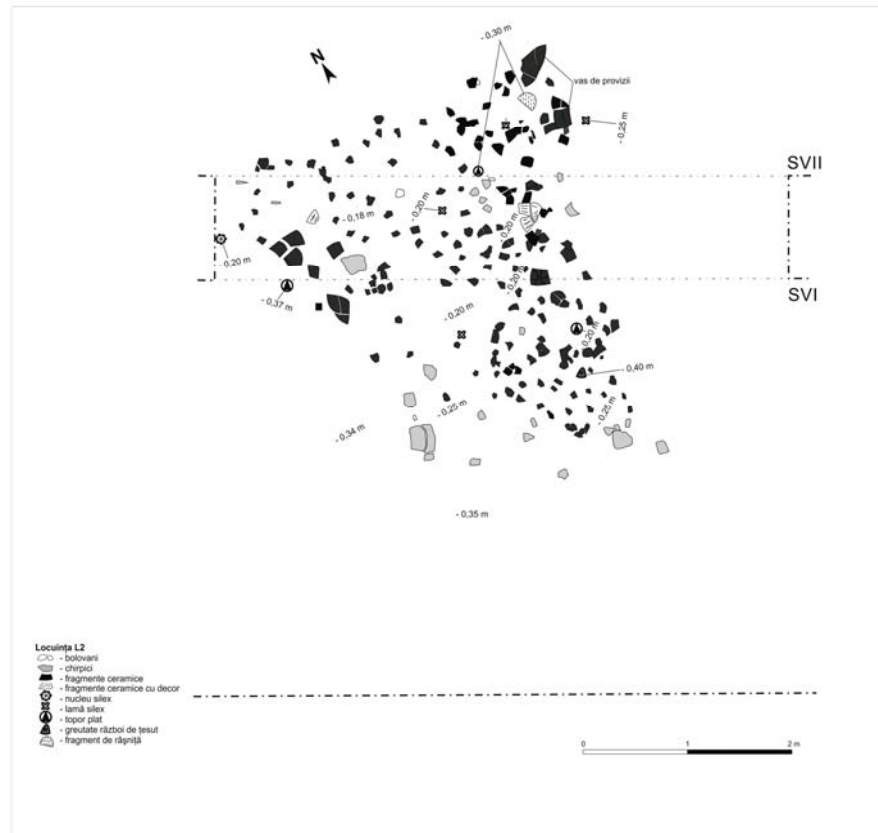

1

2

Pl. III. 1, 2. Cultura Vădastra. Locuința L1 (desen și fotografie).
 1, 2. Vădastra culture. Dwelling L1 (drawing and photo).

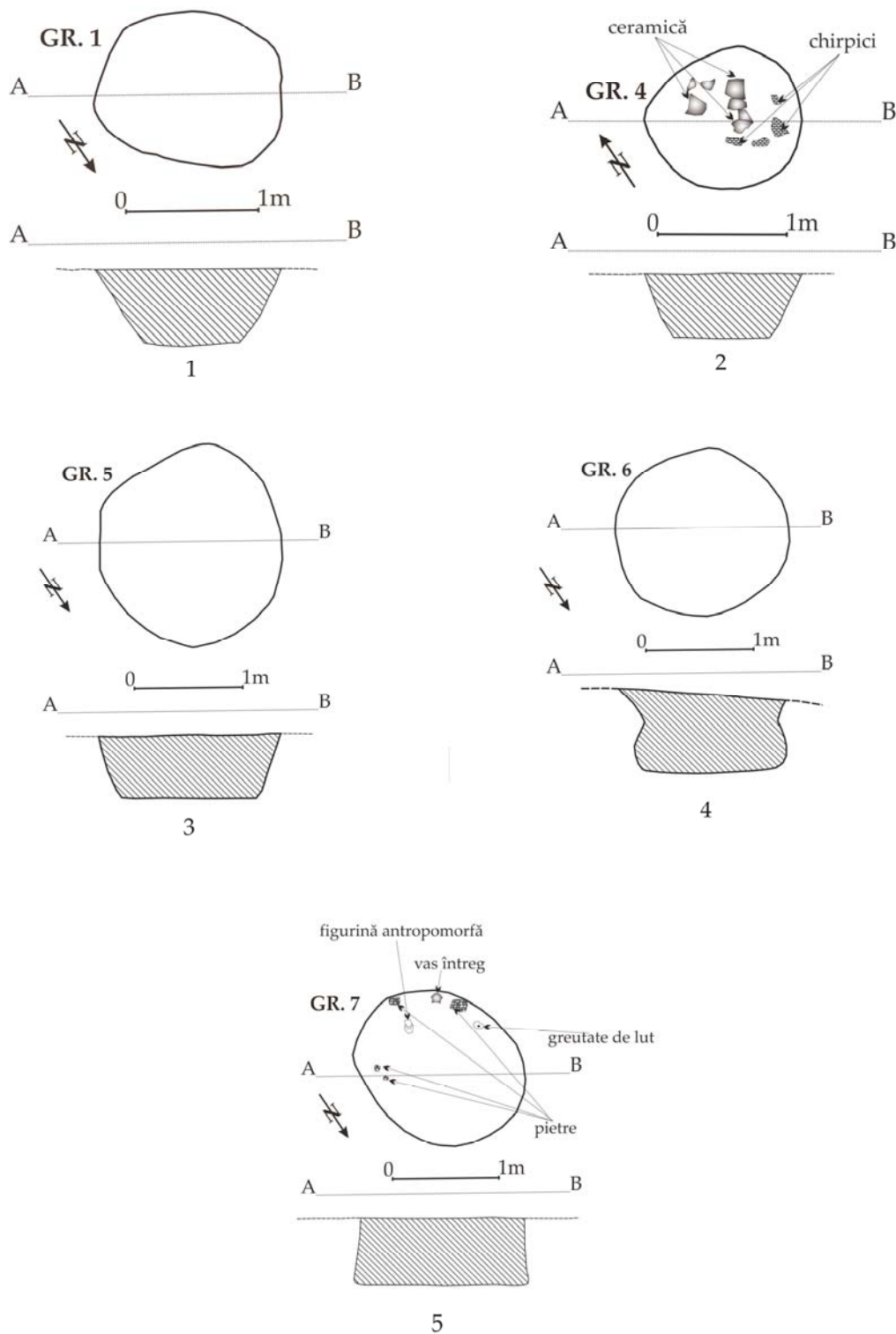

1

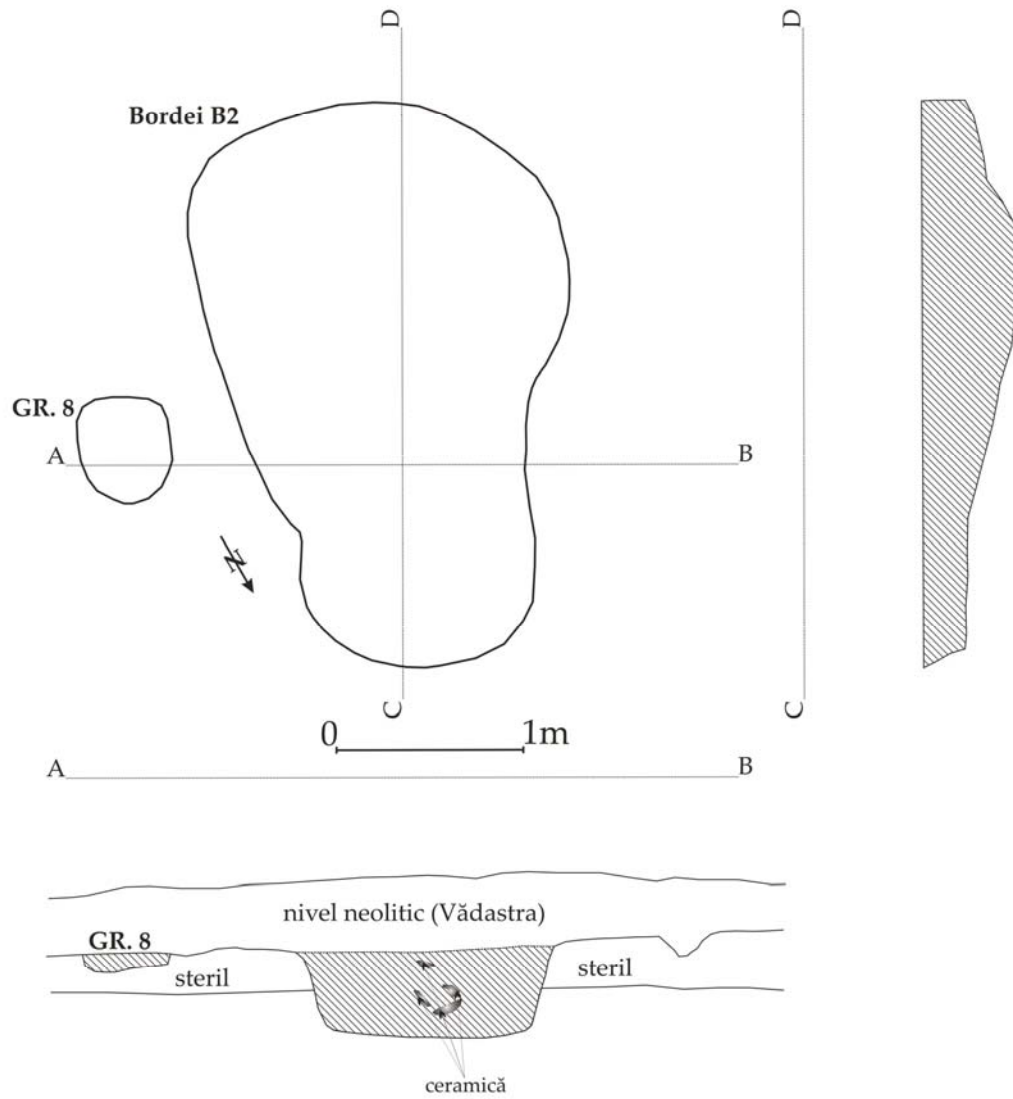

2

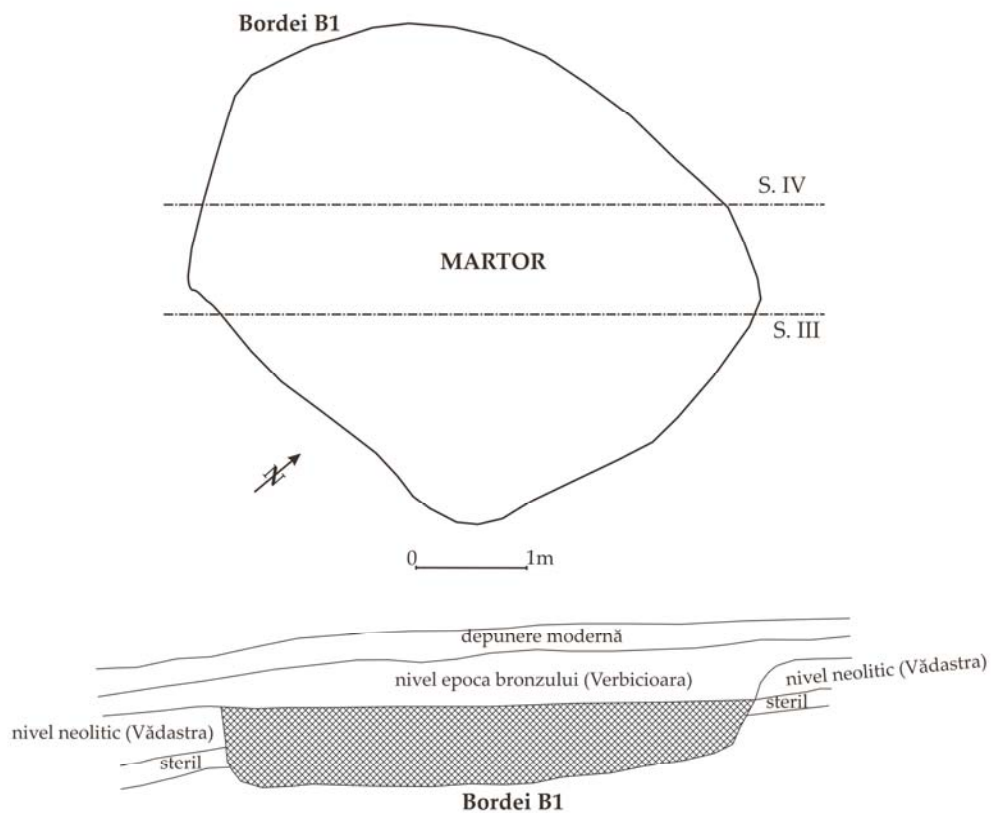
Pl. IV. 1, 2. Cultura Vădastra. Locuința L2 (desen și fotografie).
1, 2. Vădastra culture. Dwelling L2 (drawing and photo).

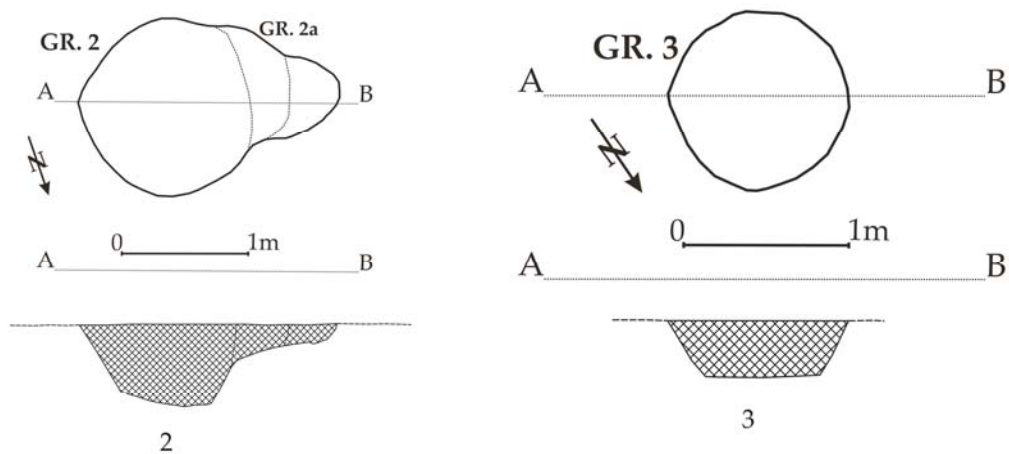
Pl. V. Cultura Vădastra. Gropi.
Vădastra culture. Pits.

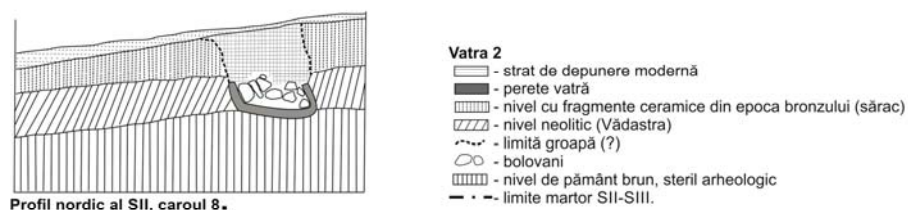
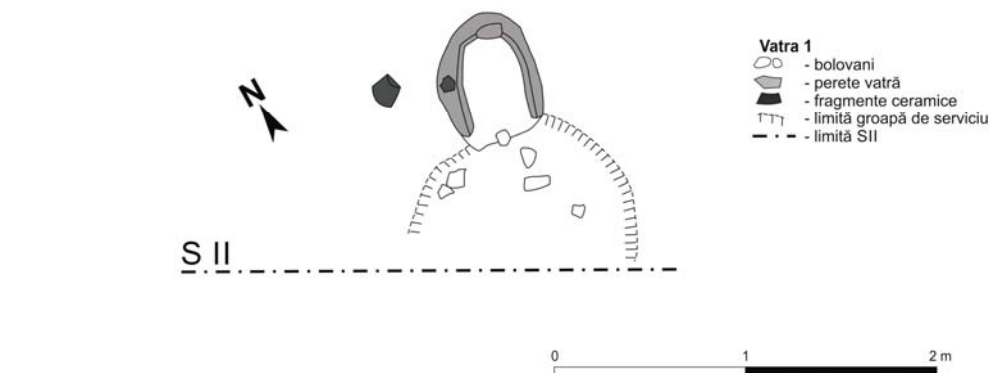
Pl. VI. Cultura Vădastra. Bordeiul B2 și Gr. 8.
Vădastra culture. Pit-house B2 and Pit 8.

1

Pl. VII. Cultura Verbicioara. Bordeiul B1, Gr. 2 și Gr. 3.
Verbicioara culture. Pit-house B1, Pit 2 and Pit 3.

1

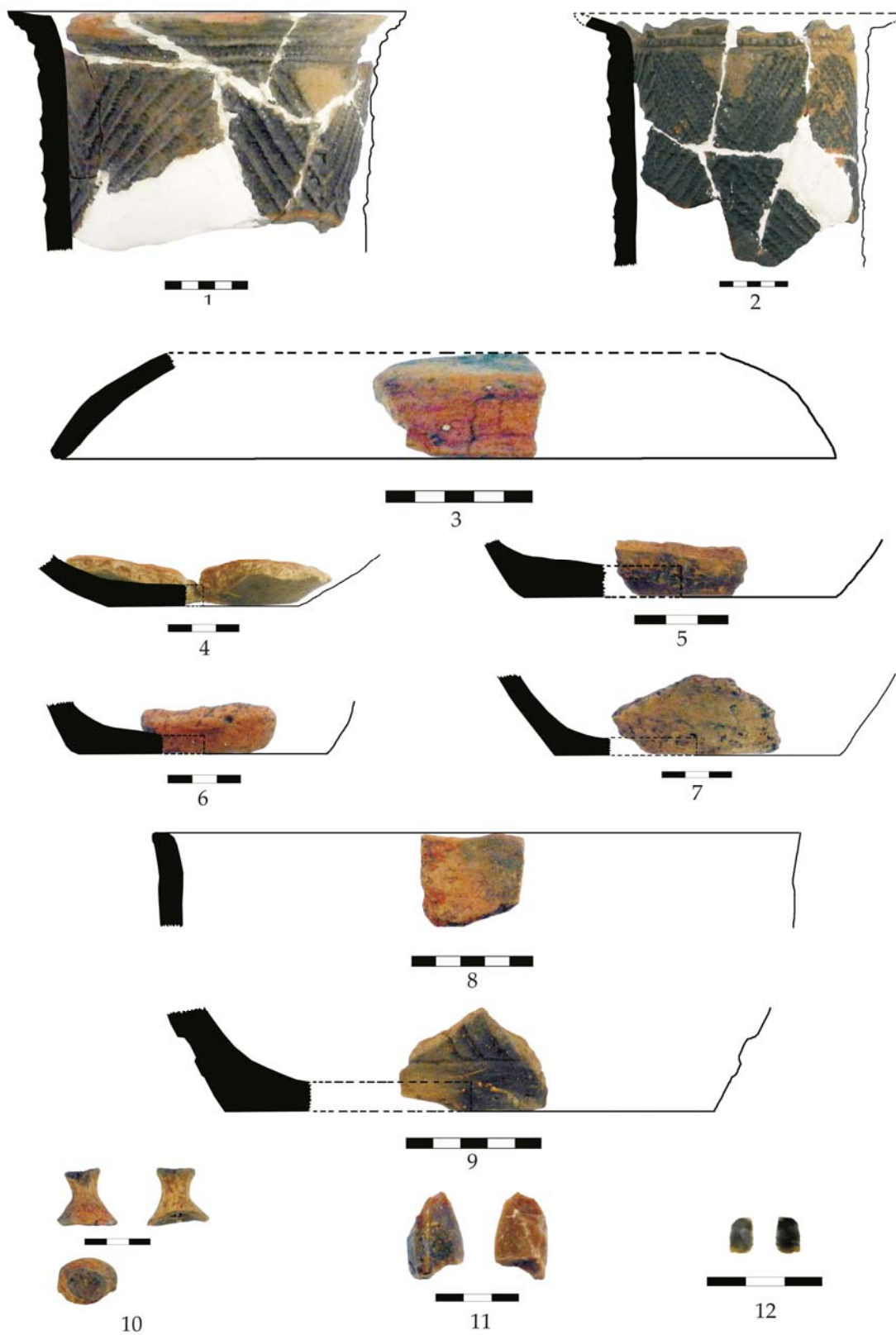

2

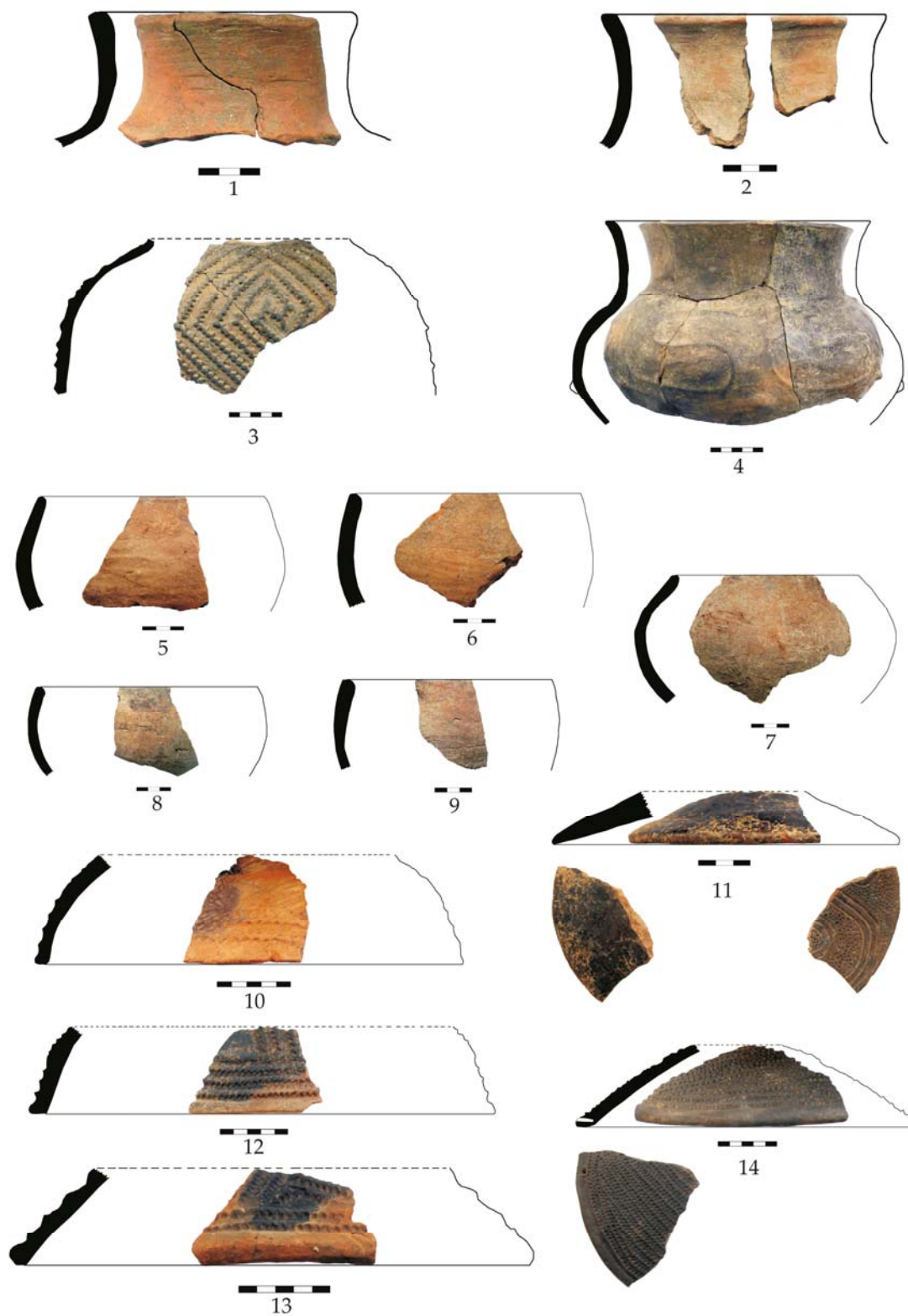

3

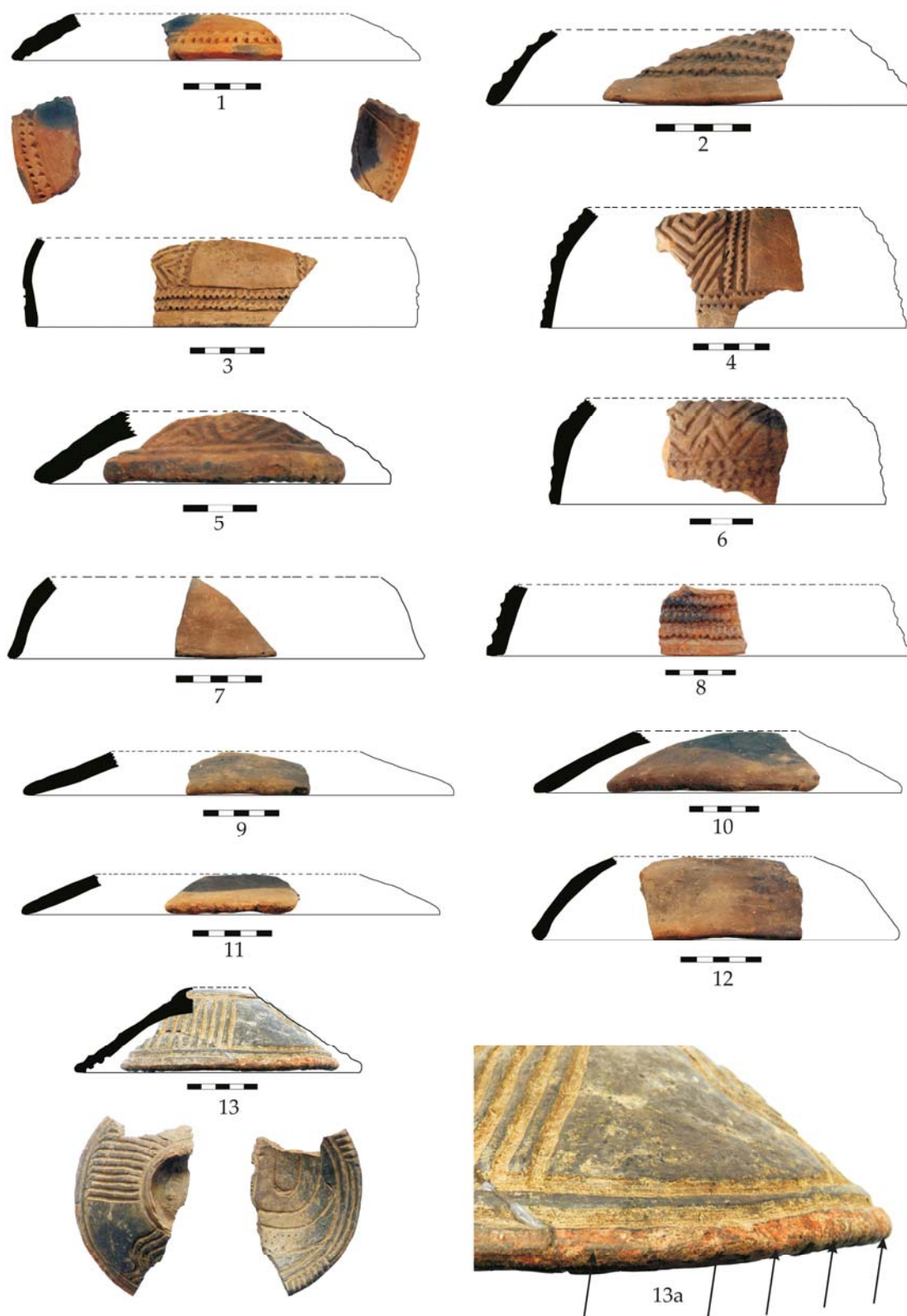
Pl. VIII. Cultura Ipotești-Cândești. Vatra 1 și Vatra 2 (desene și fotografii).
Ipotești-Cândești culture. Hearth 1 and Hearth 2 (drawings and photo).

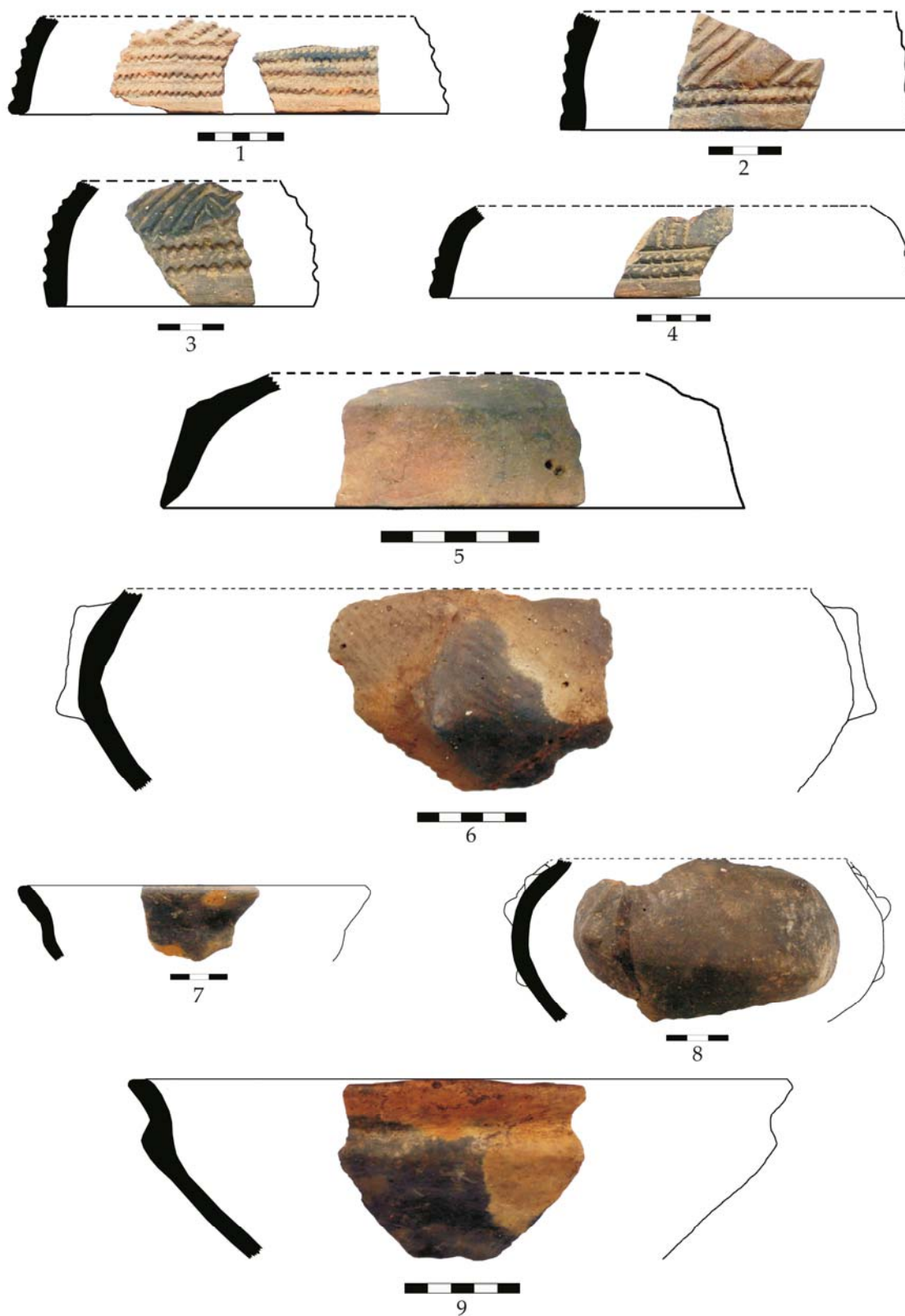
Pl. IX. Cultura Vădastra. Locuința L1. Ceramică și silex.
Vădastra culture. Dwelling L1. Pottery and silex.

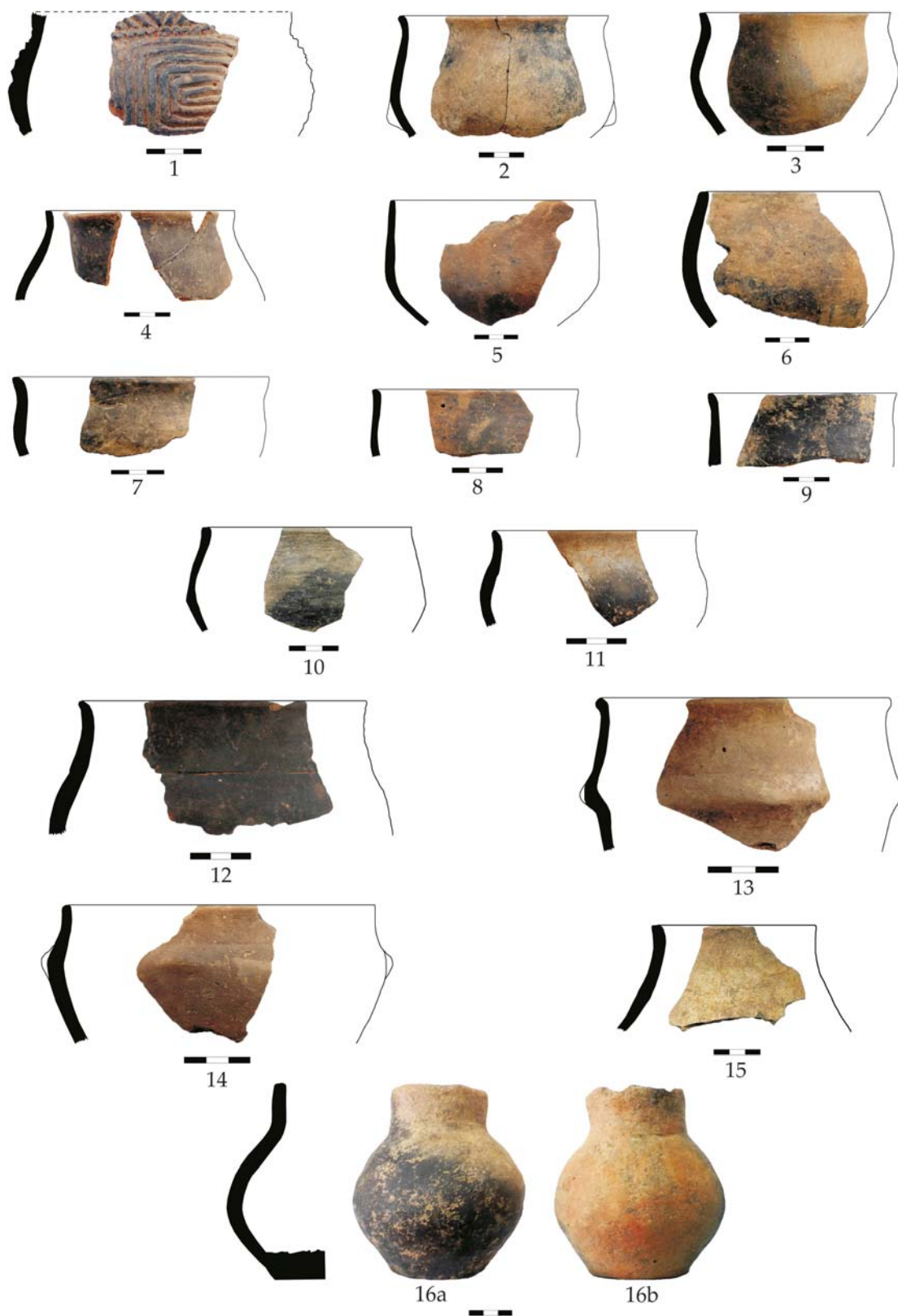
Pl. X. Cultura Vădastra. Dwelling L2. Ceramică.
Vădastra culture. Dwelling L2. Pottery.

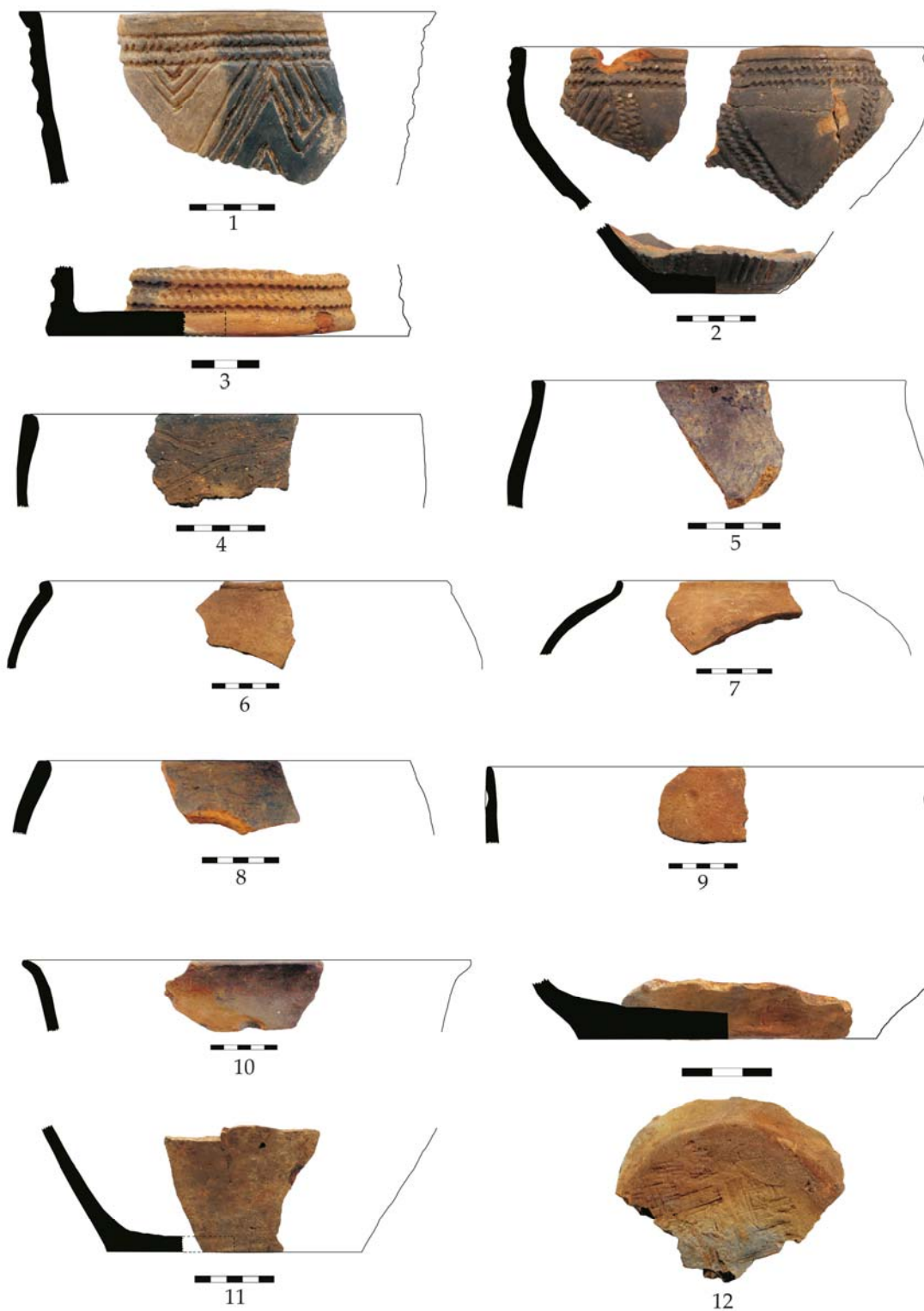
Pl. XI. Cultura Vădastra. Dwelling L2. Ceramică.
Vădastra culture. Dwelling L2. Pottery.

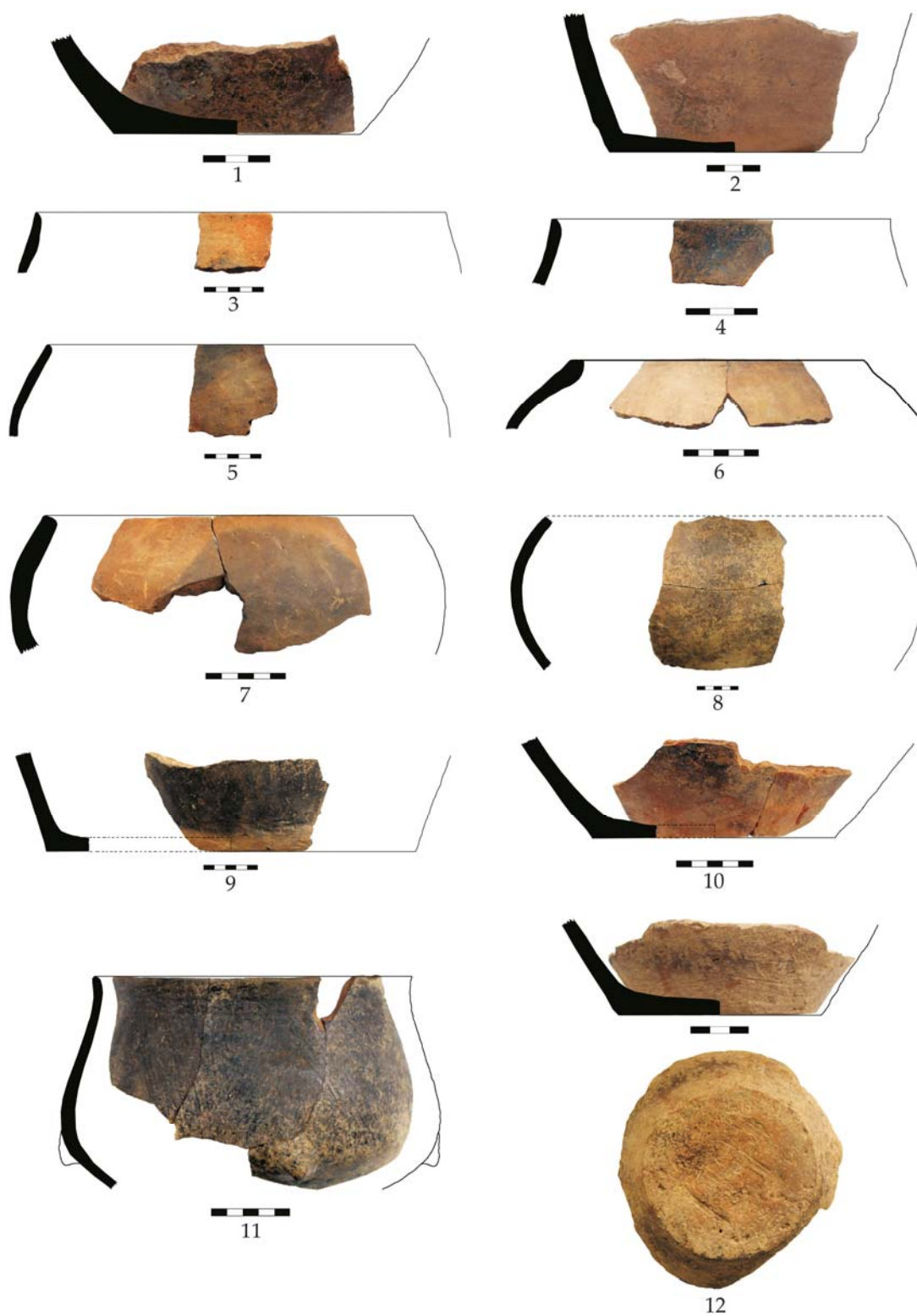
Pl. XII. Cultura Vădastra. Dwelling L2. Ceramică.
Vădastra culture. Dwelling L2. Pottery.

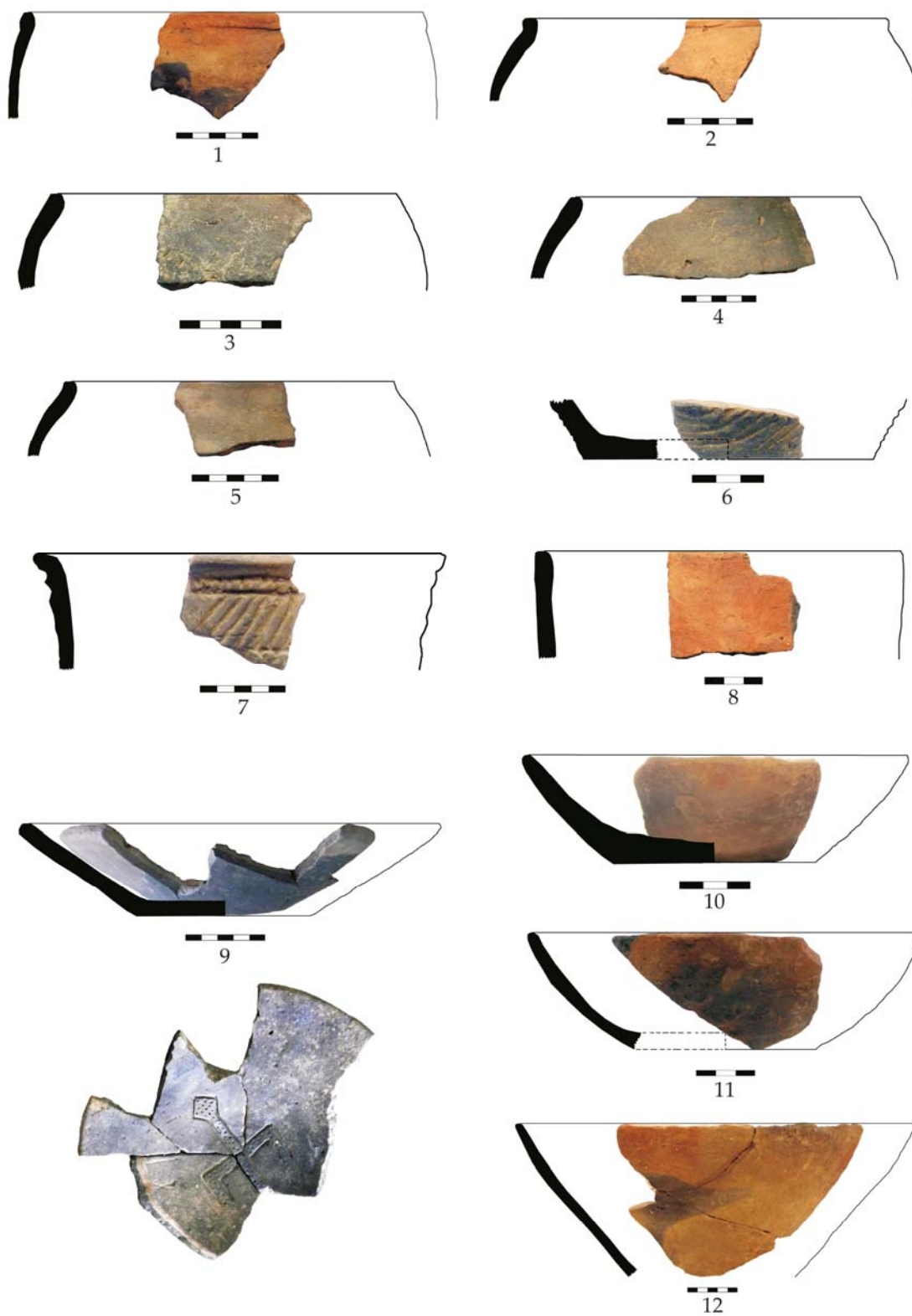
Pl. XIII. Cultura Vădastra. Dwelling L2. Ceramică.
Vădastra culture. Dwelling L2. Pottery.

Pl. XIV. Cultura Vădastra. Dwelling L2. Ceramică.
Vădastra culture. Dwelling L2. Pottery.

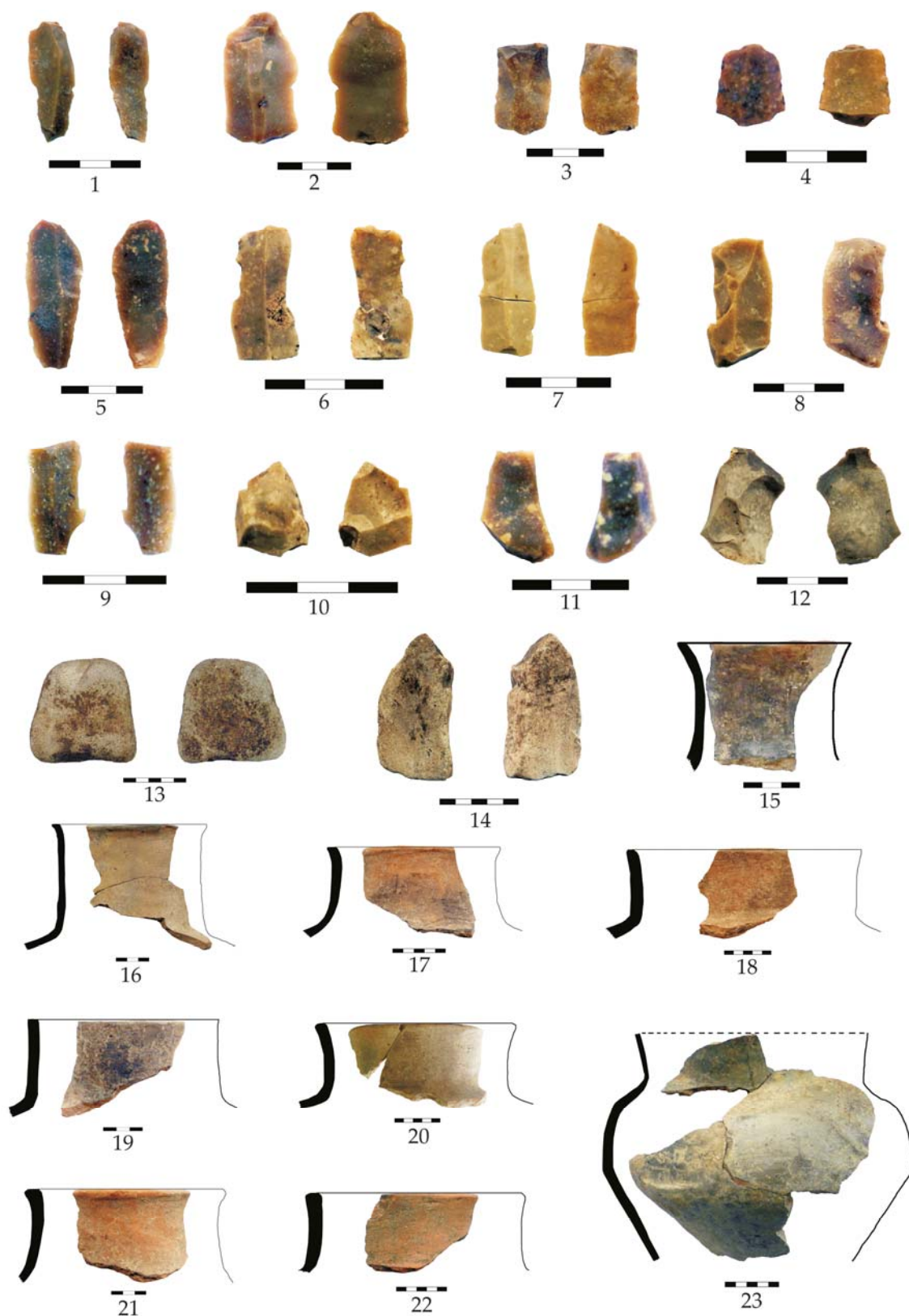
Pl. XV. Cultura Vădastra. Dwelling L2. Ceramică.
Vădastra culture. Dwelling L2. Pottery.

Pl. XVI. Cultura Vădastra. Dwelling L2. Ceramică.
Vădastra culture. Dwelling L2. Pottery.

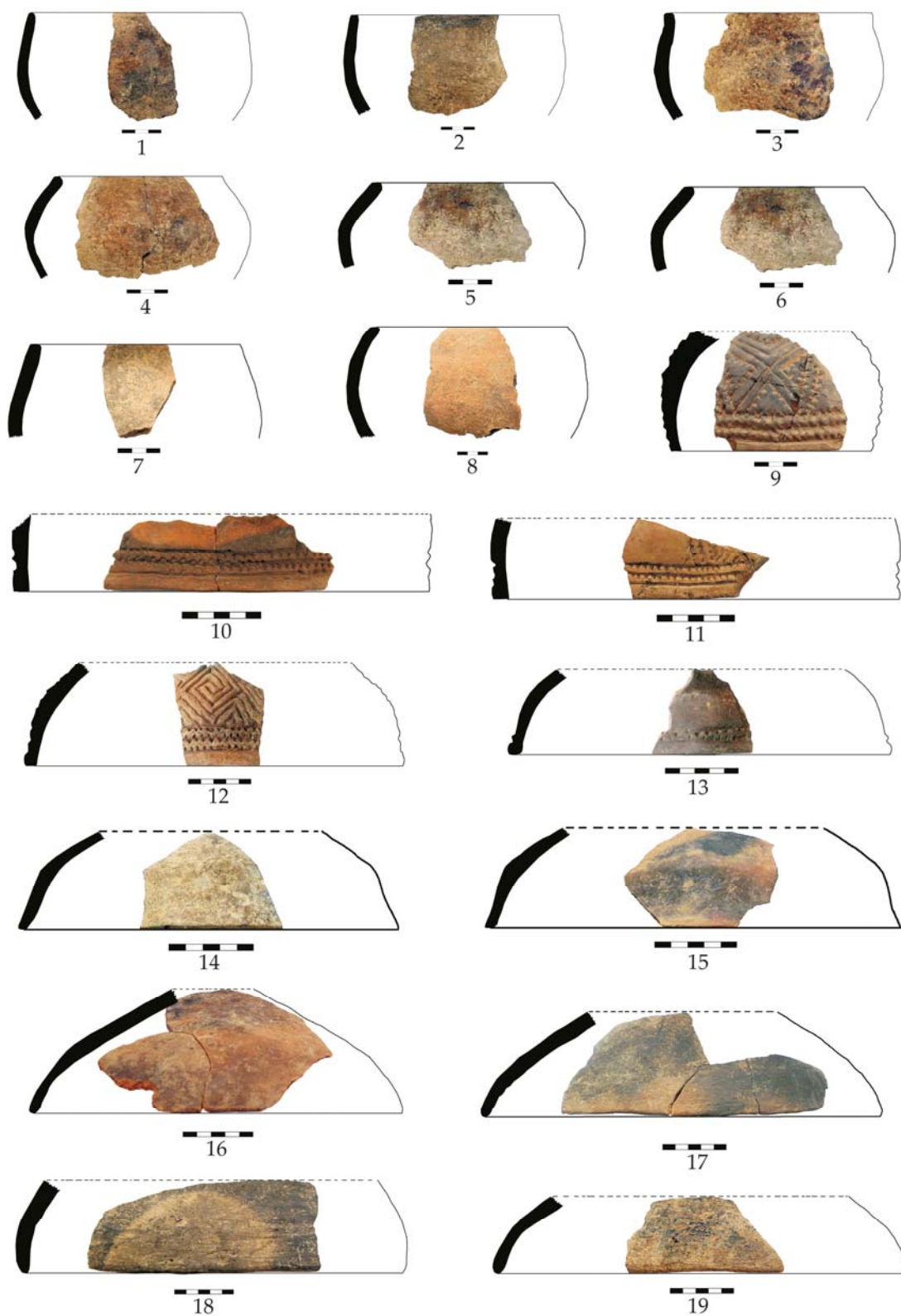

Pl. XVII. Cultura Vădastra. Dwelling L2. 1-5. Ceramică; 6. Figurină antropomorfă; 7. Spatulă de os; 8. Figurină zoomorfă; 9. Greutate de lut; 10-13. Topoare șlefuite.
Vădastra culture. Dwelling L2. 1-5. Pottery; 6. Anthropomorphic figurine; 7. Bone spatula; 8. Zoomorphic figurine; 9. Clay weight; 10-13. Polished stone axes.

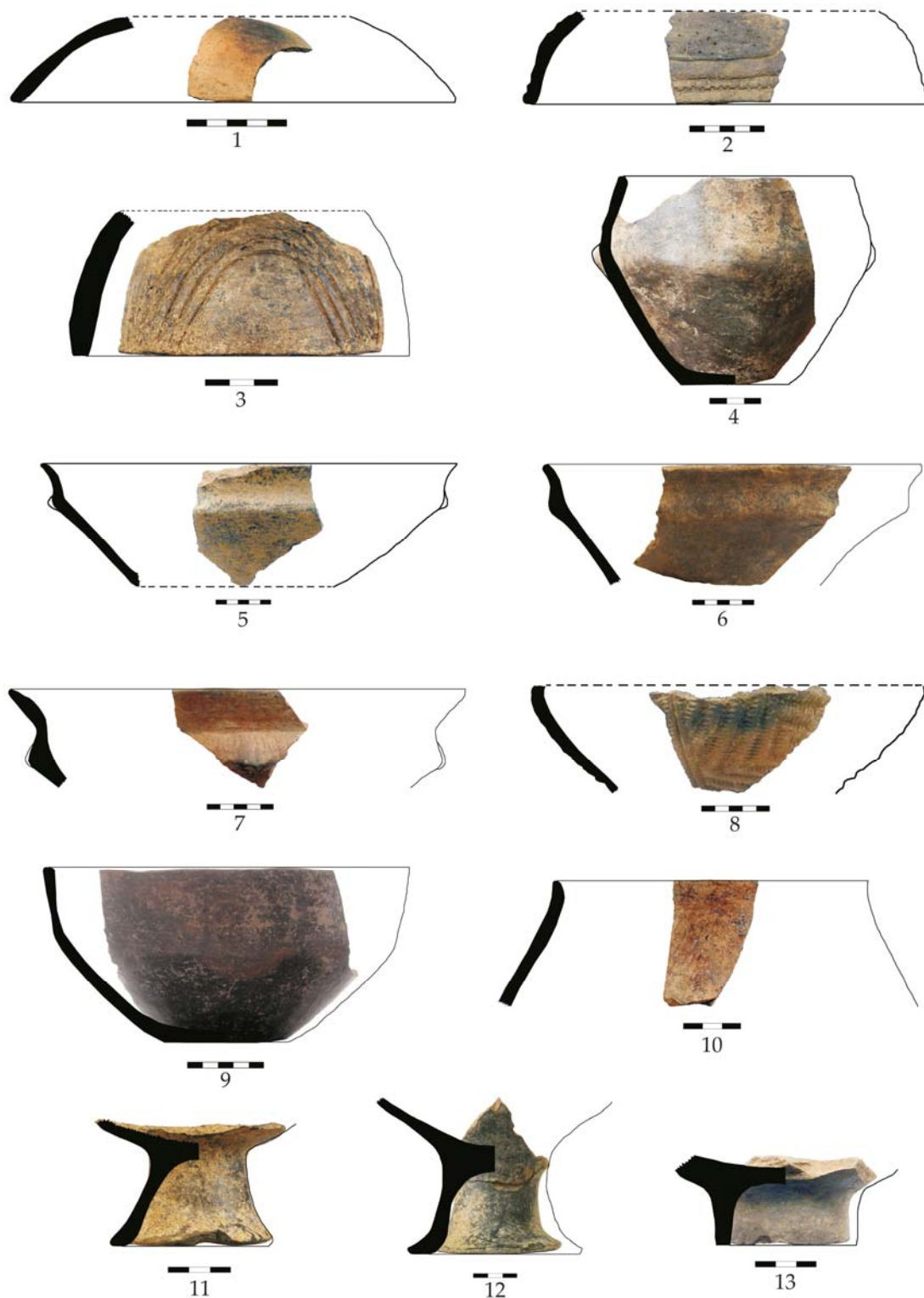

Pl. XVIII. Cultura Vădastra. Locuința L2. 1-12. Silex; 13, 14. Râșnițe; Bordeicul B2. 15-23. Ceramică.

Vădastra culture. Dwelling L2. 1-12. Silex; 13, 14. Querns; Pit-house B2. 15-23. Pottery.

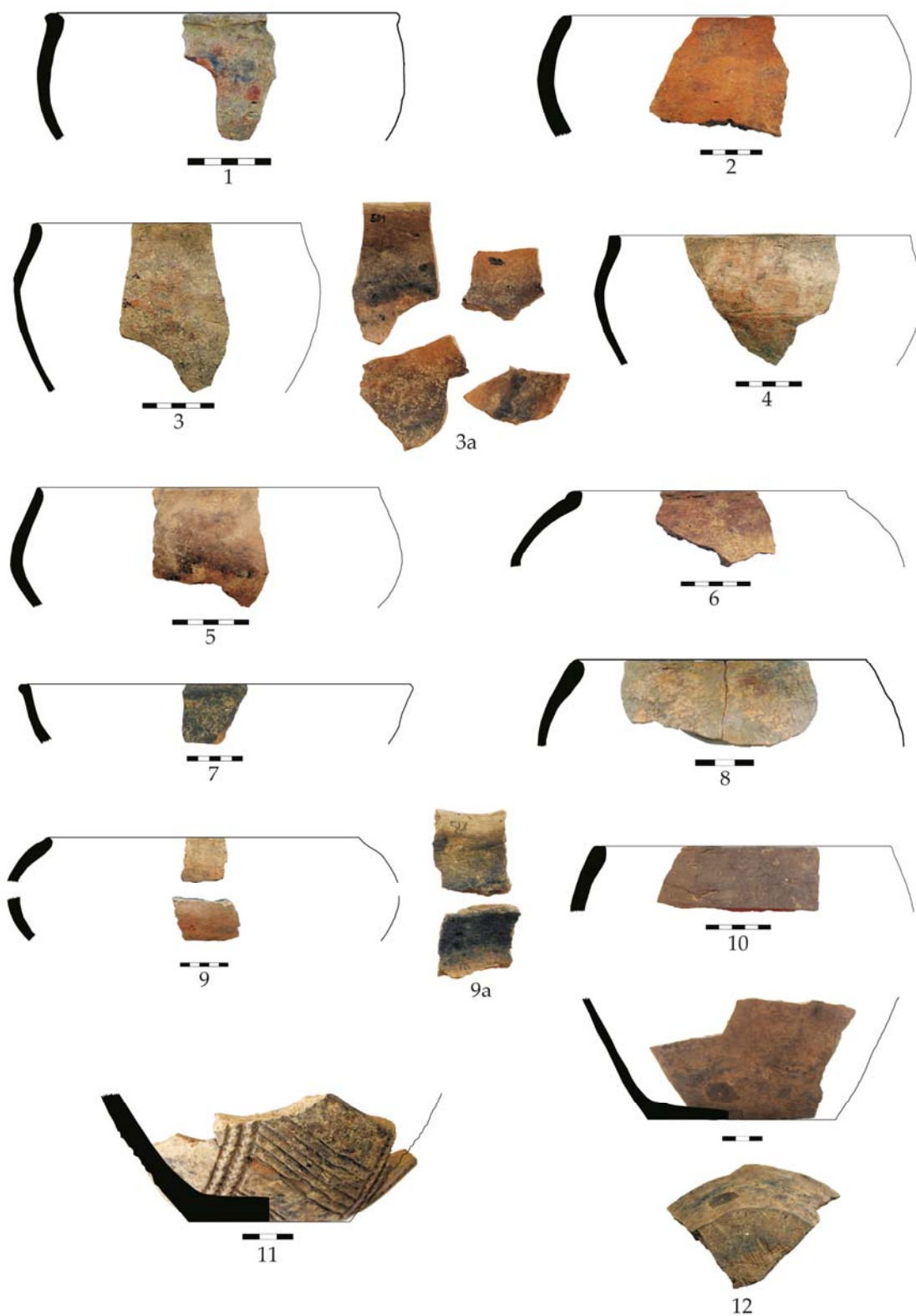
Pl. XIX. Cultura Vădastra. Bordeiul B2. Ceramică.
Vădastra culture. Pit-house B2. Pottery.

Pl. XX. Cultura Vădastra. Bordeiul B2. Ceramică.
Vădastra culture. Pit-house B2. Pottery.

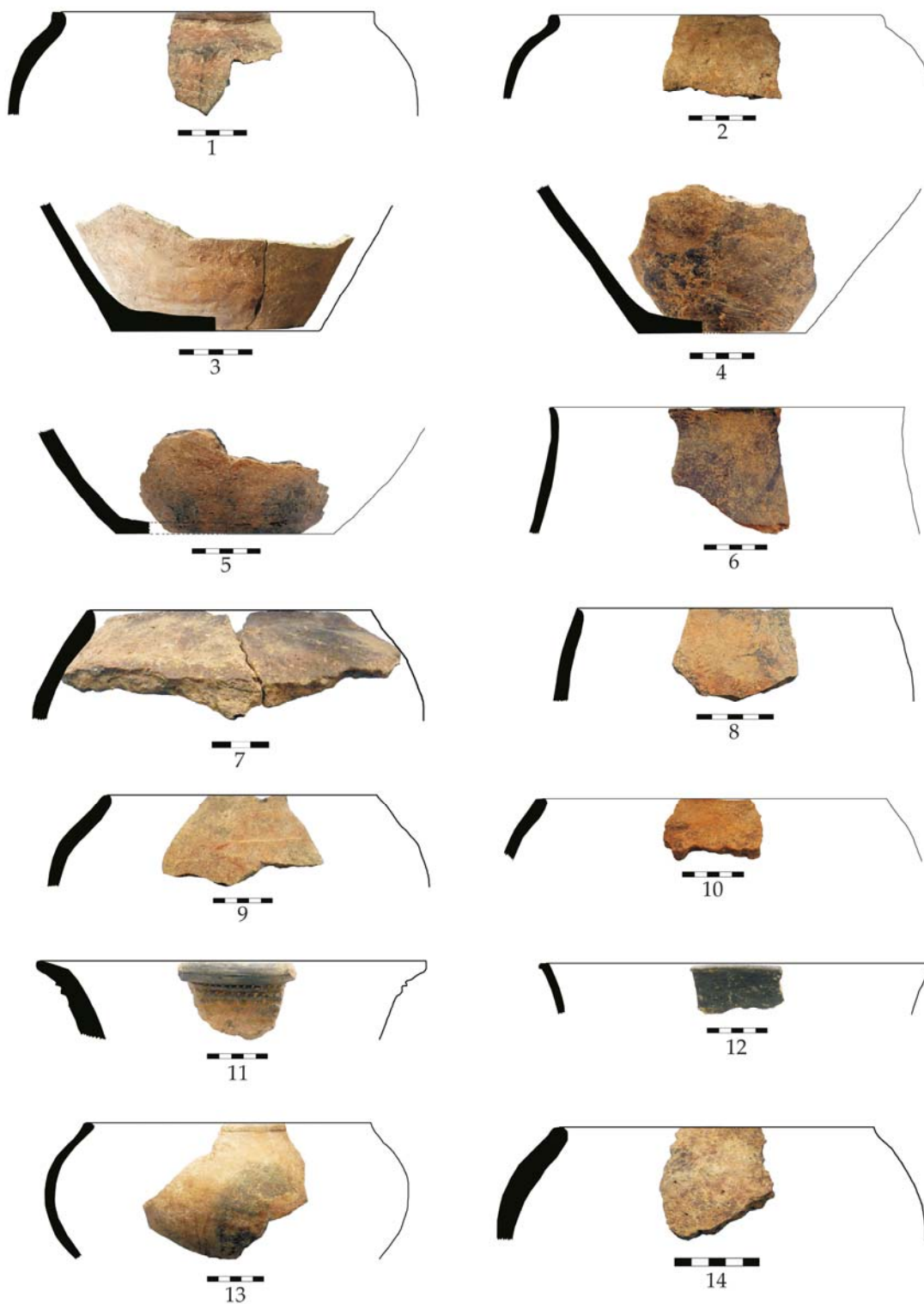
Pl. XXI. Cultura Vădastra. Bordeii B2. Ceramică.
Vădastra culture. Pit-house B2. Pottery.

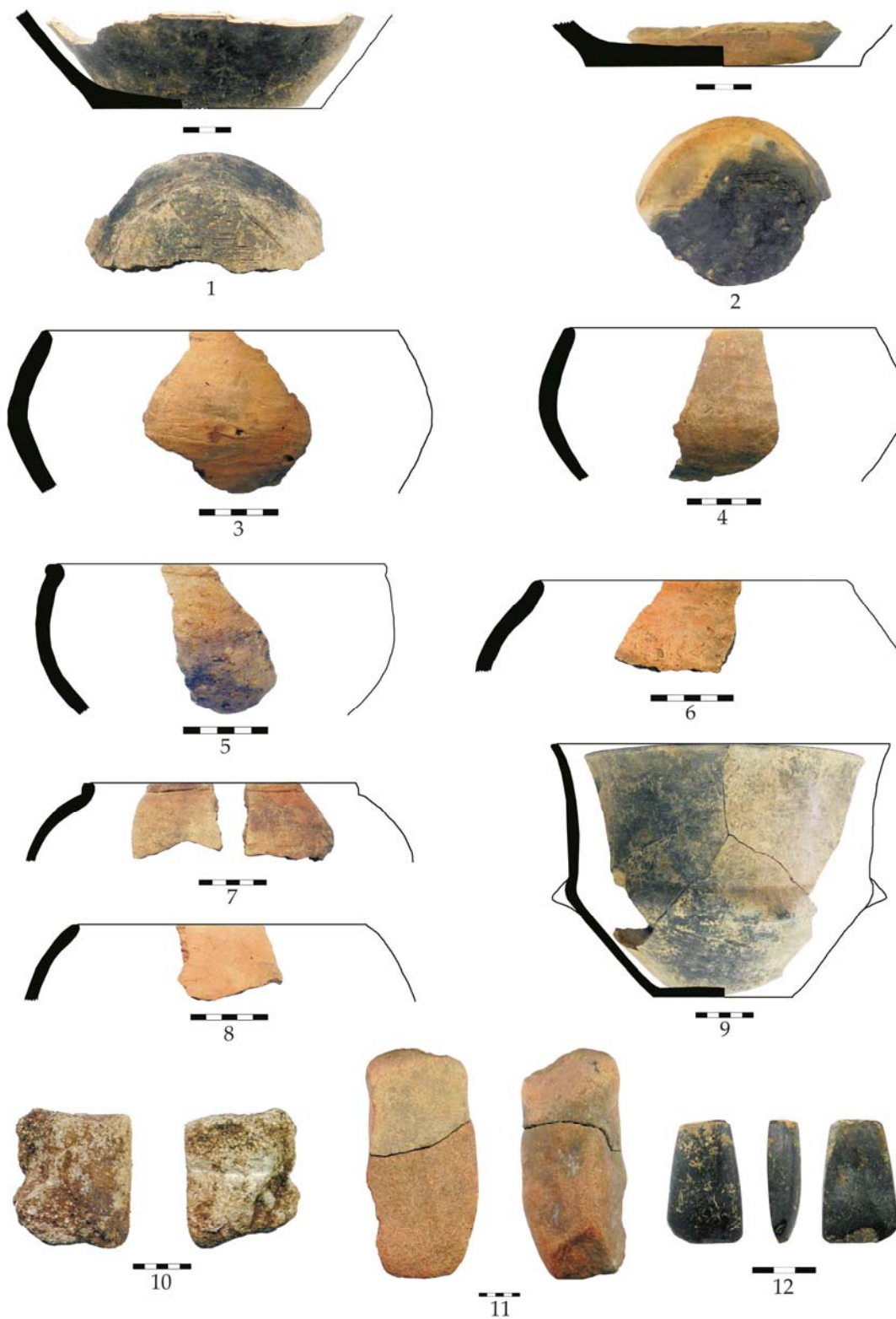
Pl. XXII. Cultura Vădastra. Bordeiul B2. Ceramică.
Vădastra culture. Pit-house B2. Pottery.

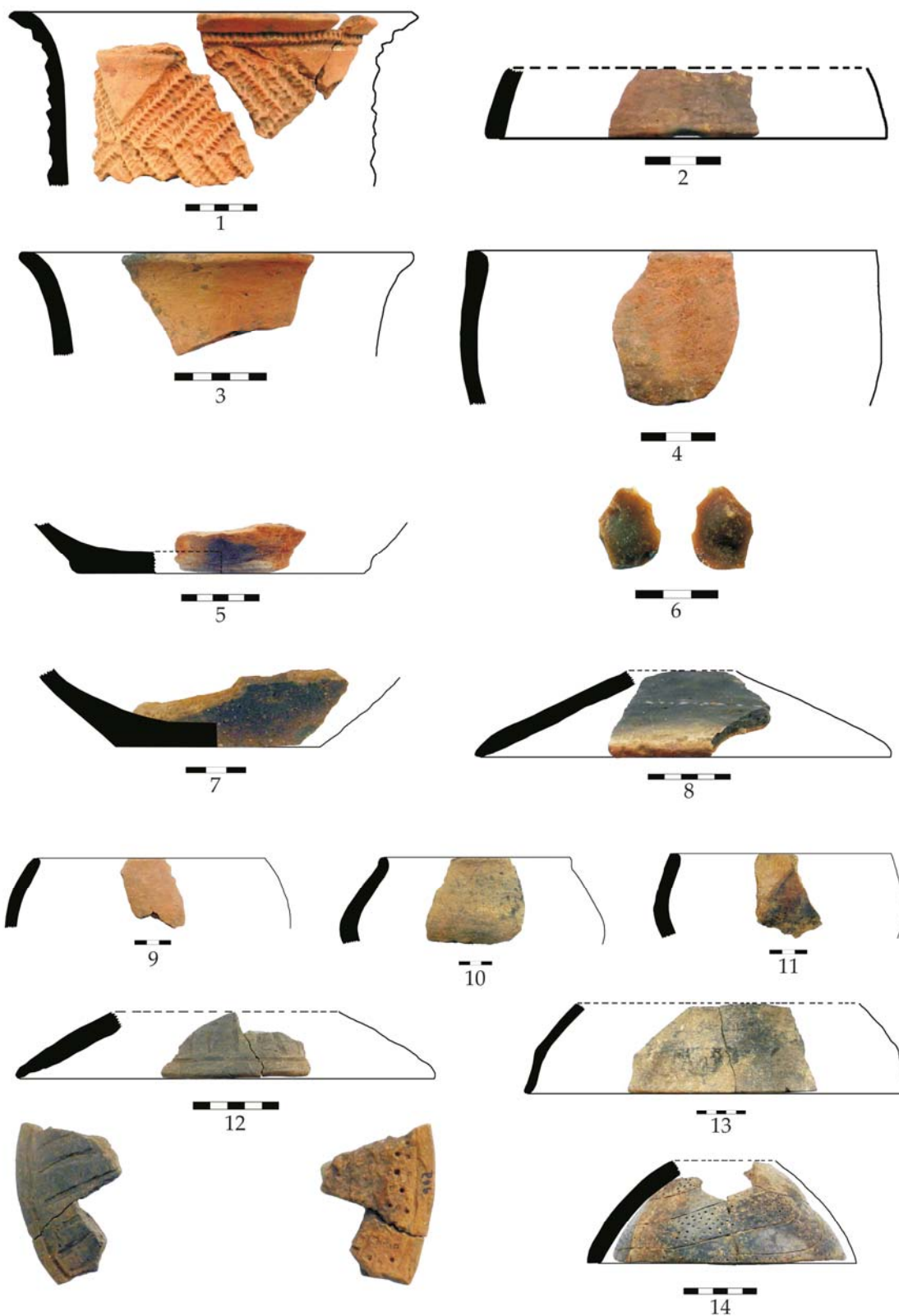
Pl. XXIII. Cultura Vădastra. Bordeiul B2. Ceramică.
Vădastra culture. Pit-house B2. Pottery.

Pl. XXIV. Cultura Vădastra. Bordeiul B2. Ceramică.
Vădastra culture. Pit-house B2. Pottery.

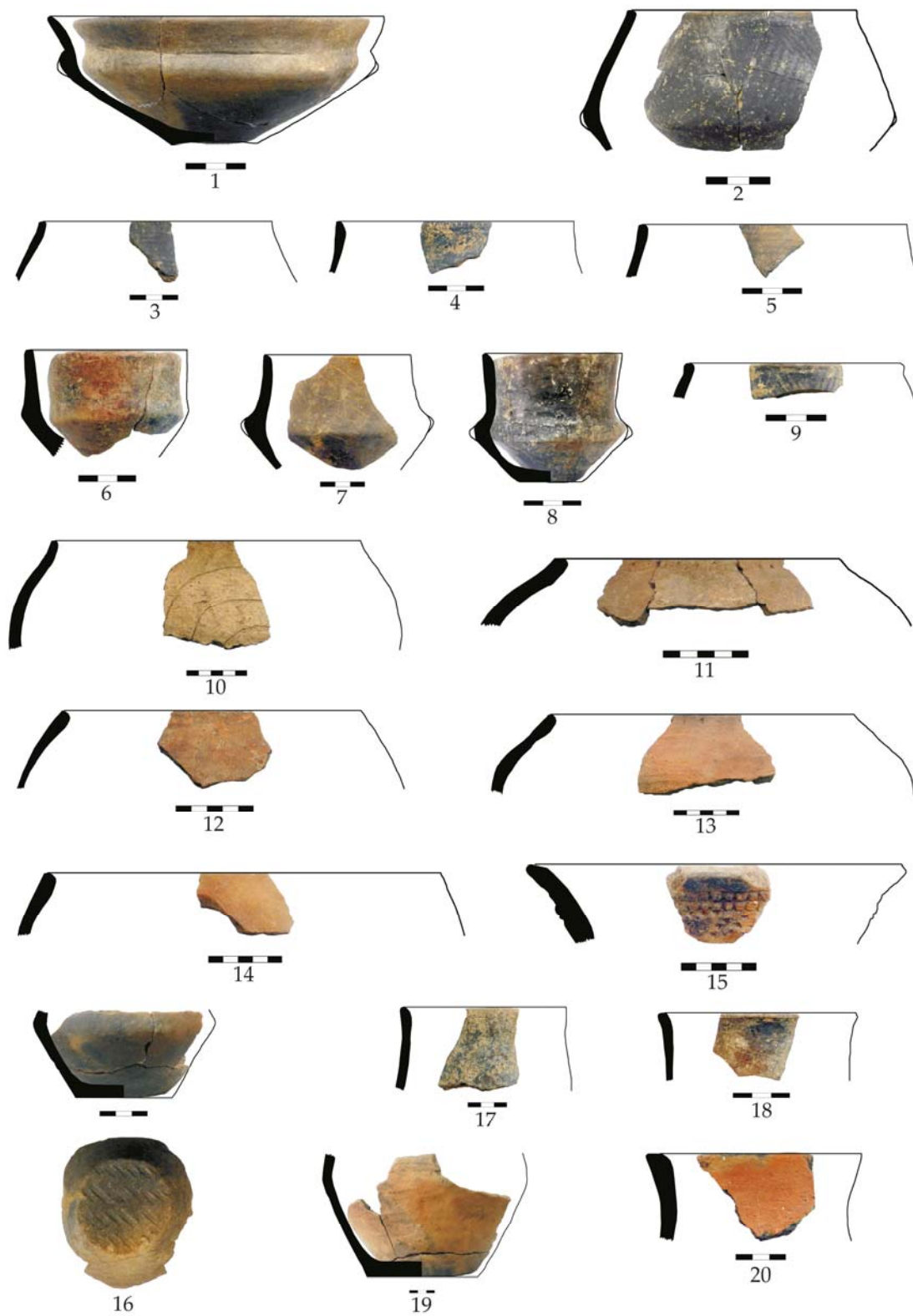

Pl. XXV. Cultura Vădastra. Bordeul B2. 1-9. Ceramică; 10, 11. Râșnițe; 12. Topor șlefuit.
Vădastra culture. Pit-house B2. 1-9. Pottery; 10, 11. Querns; 12. Polished stone axe.

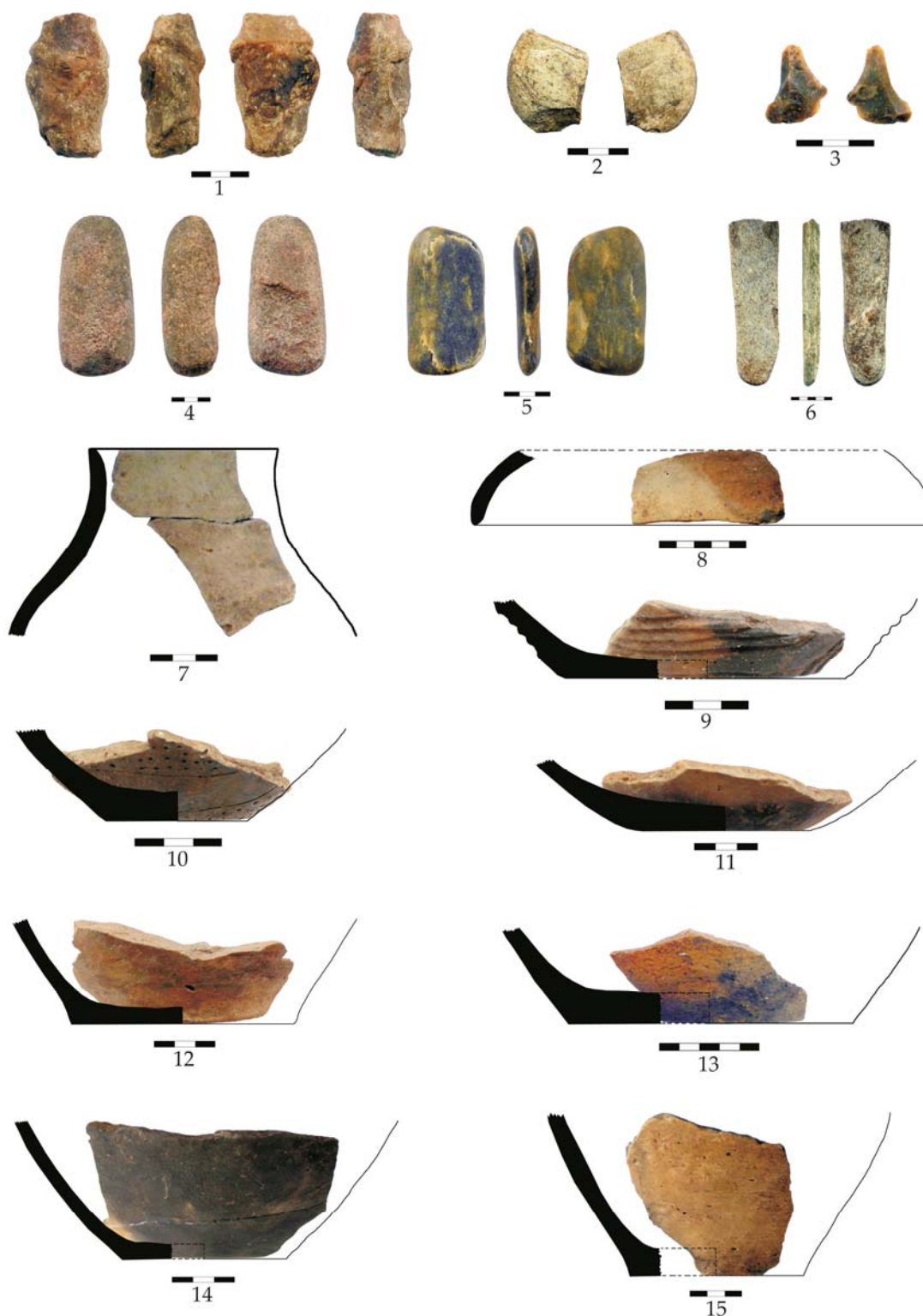

Pl. XXVI. Cultura Vădastra. Gr. 4. 1-5. Ceramică; 6. Silex; Gr. 6. 7, 8. Ceramică; Gr. 7. 9-12. Ceramică.

Vădastra culture. Pit 4. 1-5. Pottery; 6. Silex; Pit 6. 7, 8. Pottery; Pit 7. 9-12. Pottery.

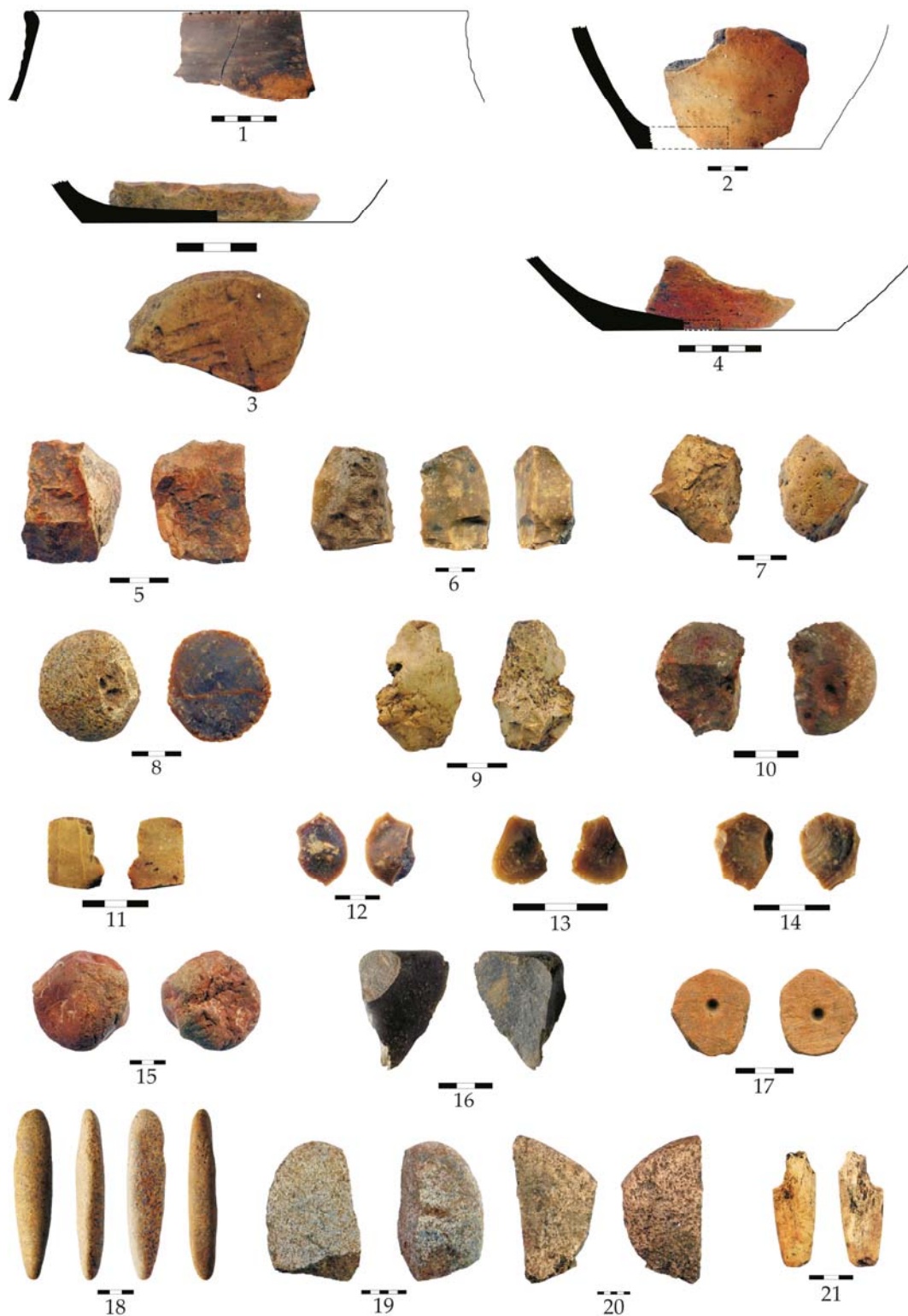

Pl. XXVII. Cultura Vădastra. Gr. 7. Ceramică.
Vădastra culture. Pit 7. Pottery.

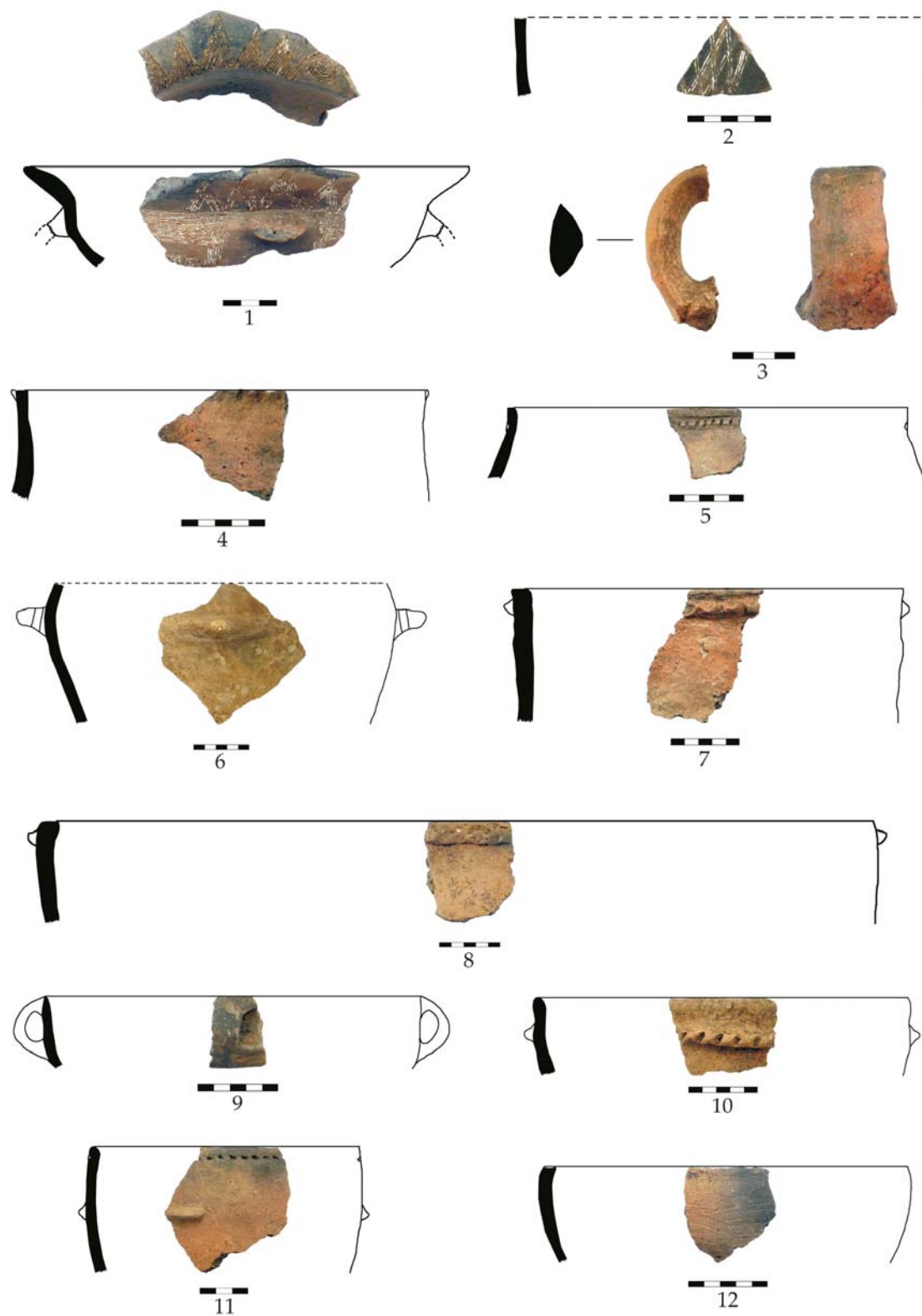

Pl. XXVIII. Cultura Vădastra. Gr. 7. 1. Figurină antropomorfă; 2. Lustruitor; 3. Silex; 4. Pistil; 5. Preformă; 6. Râșniță; Nivelul de locuire. 7-15. Ceramică.

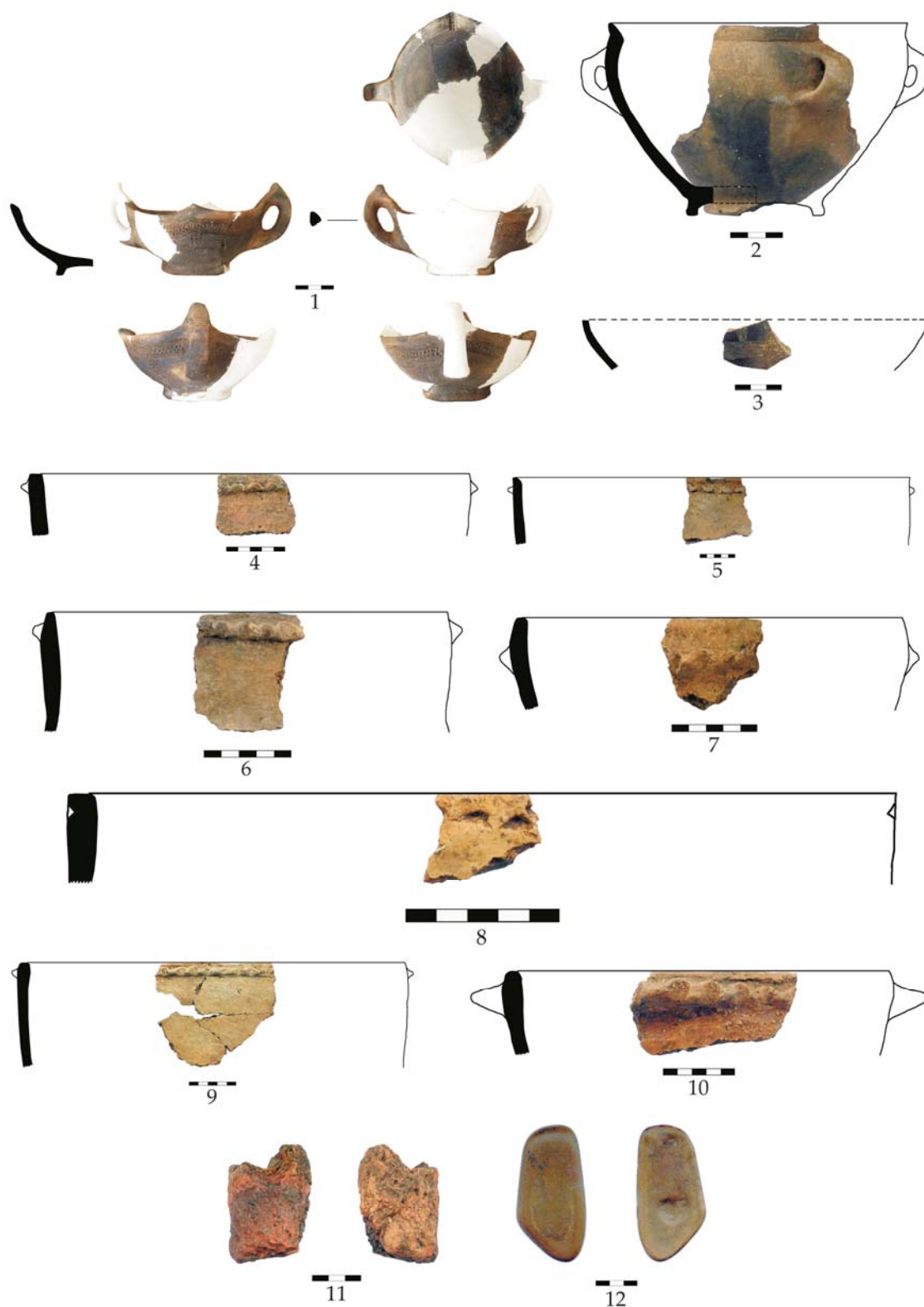
Vădastra culture. Pit 7. 1. Anthropomorphic figurine; 2. Polisher; 3. Silex; 4. Pestle; 5. Blank; 6. Quern; Habitation level. 7-15. Pottery.

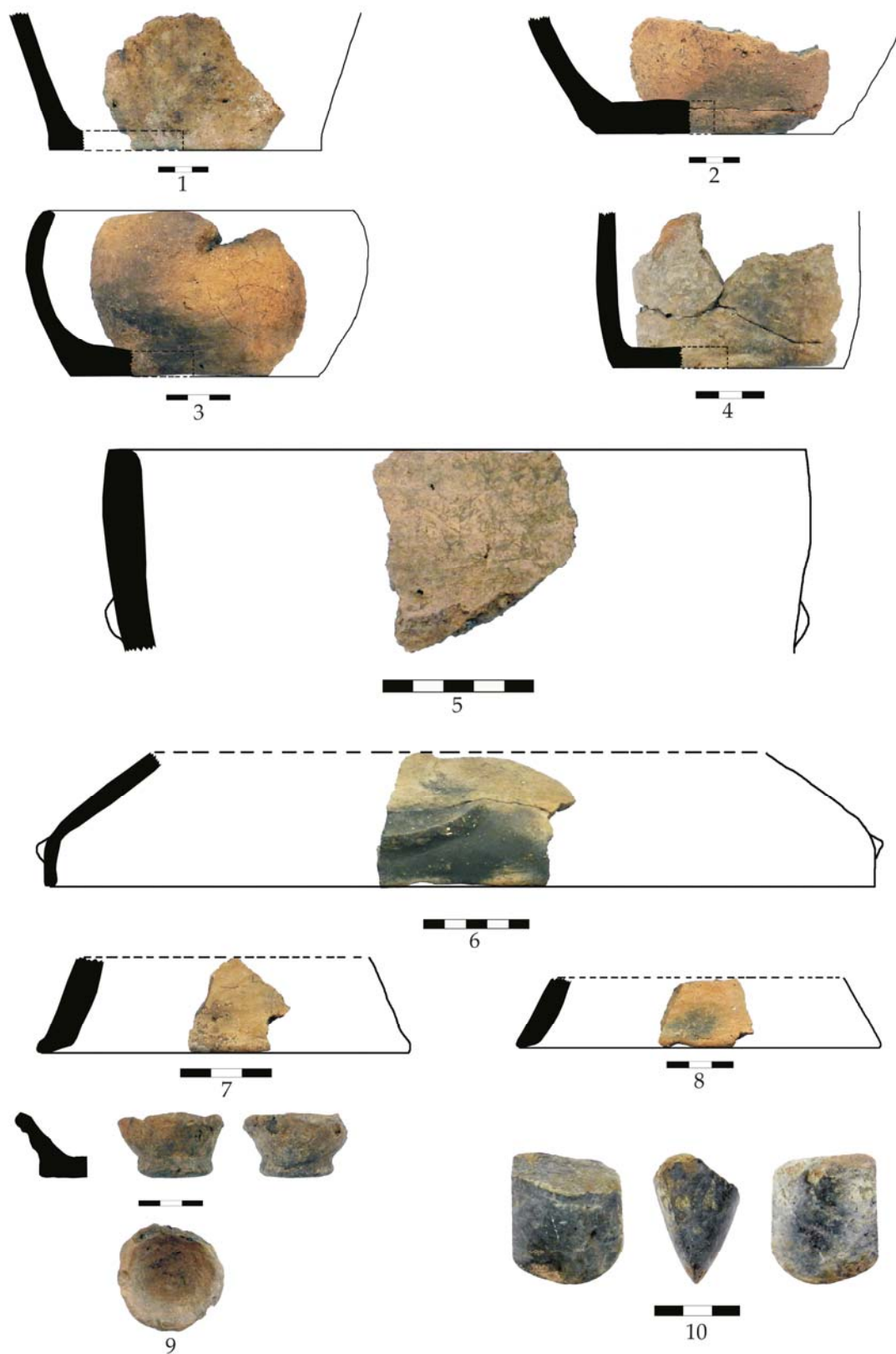
Pl. XXIX. Cultura Vădastra. Nivelul de locuire. 1-4. Ceramică; 5-15. Silex; 16. Topor șlefuit; 17. Fusaioala; 18. Preformă; 19, 20. Râșnițe; 21. Dălțiță de os.
Vădastra culture. Habitation level. 1-4. Pottery; 5-15. Sillex; 16. Polished stone axe; 17. Spindle whorl; 18. Blank; 19, 20. Querns; 21. Bone chisel.

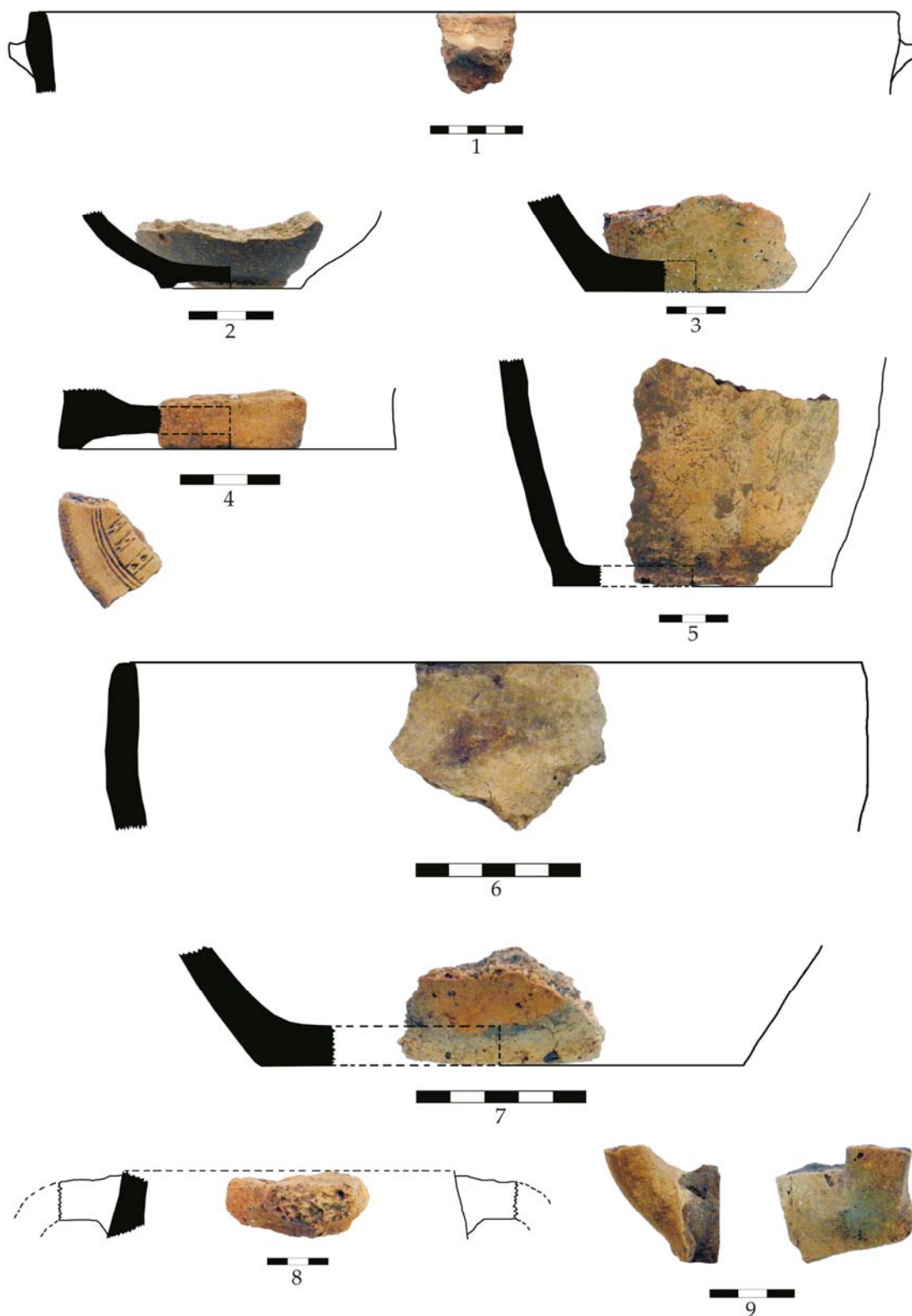
Pl. XXX. Cultura Verbicioara. Bordeiul B1. Ceramică.
Verbicioara culture. Pit-house B1. Pottery.

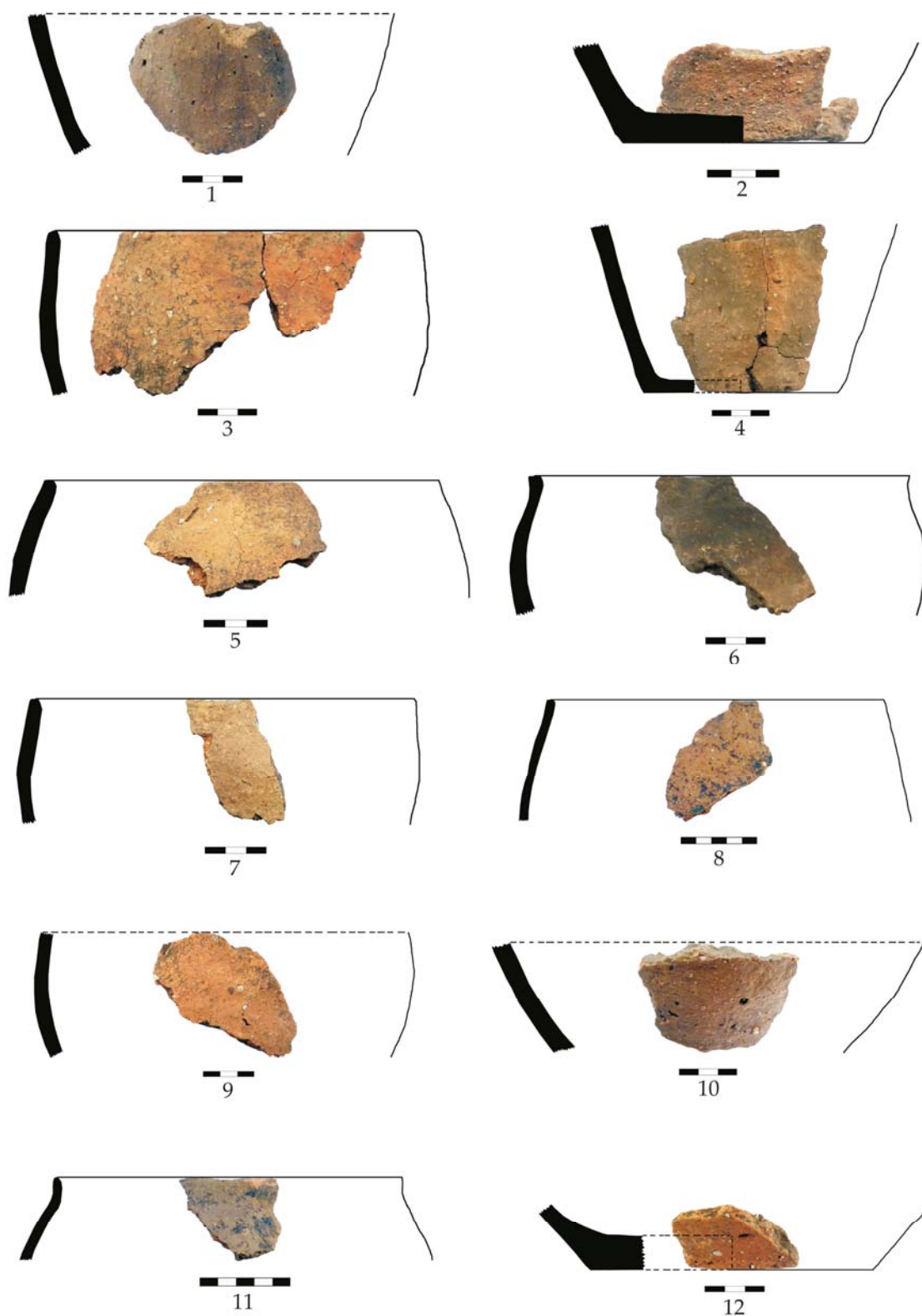
Pl. XXXI. Cultura Verbicioara. Bordeii B1. 1-10. Ceramică; 11. Greutate de lut; 12. Lustruitor.
Verbicioara culture. Pit-house B1. 1-10. Pottery; 11. Clay weight; 12. Polisher.

Pl. XXXII. Cultura Verbicioara. Gr. 2. 1-9. Ceramică; 10. Topor șlefuit.
Verbicioara culture. Pit 2. 1-9. Pottery; 10. Polished stone axe.

Pl. XXXIII. Cultura Verbicioara. Gr. 3. 1-2. Ceramică; Nivelul de locuire. 3-9. Ceramică.
Verbicioara culture. Pit 3. 1-2. Pottery. Habitation level; 3-9. Pottery.

Pl. XXXIV. Cultura Ipotești-Cândești. Vatra 1. 1-4. Ceramică; Nivelul de locuire. 5-12. Ceramică.
Ipotești-Cândești culture. Hearth 1. 1-4. Pottery; Habitation level. 5-12. Pottery.